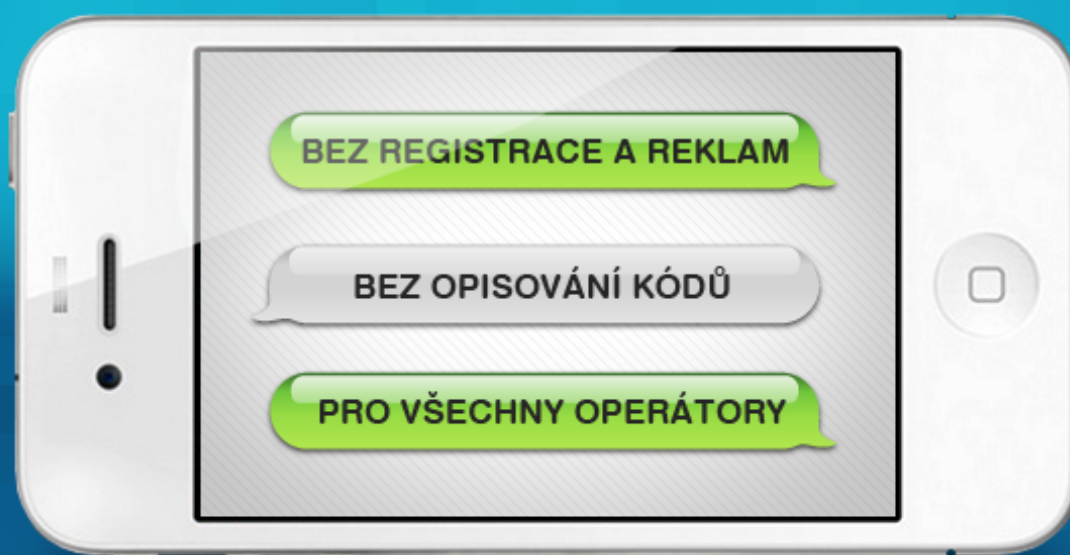

CO SE VE ŠKOLE NEUČÍ

ZUZANA KLOFÁTOVÁ

SMS ZDARMA DO VŠECH SÍTÍ

EsemeS.CZ
SMS zdarma z internetu

CO SE VE ŠKOLE NEUČÍ
ale pro život to nezbytně potřebujeme znát
(příručka pro všechny)
Zuzana Klofátová

Motto:

„Vzdělání je důležitá věc. Bez vzdělání se v tomhle století nedá žít plný život. Ale vzdělání, holečku, není všechno. Já vždycky říkal našim učitelům, že na tom tolik nezáleží, jestli naučí děcka znát všechny - ismy a plusquamperfekta. Na čem záleží, je, aby z nich udělali lidi.“

Jan Masaryk český diplomat a politik (1886-1948)

Úvod

Proč nás současná škola připravuje na život jenom tím, že se snaží do nás „nacpat“ co nejvíc informací, ale rozhodně nás nepřipravuje na život jako takový? Navíc v kvantitě není síla, ale v kvalitě a pro znalosti ze školy to platí dvojnásob. Nedozvíme se téměř nic o tom, jak žít ve vztazích s rodiči, kamarády, partnery, spolupracovníky. Ani o seznamování, výběru partnera, lásce, sexu, výchově dětí, zacházení s penězi, charakteru a morálce, zodpovědnosti, smyslu života. Nepřipraví nás na různé životní situace, které nás budou potkávat ať už jsou radostné nebo bolestné. Nedebatuje se tam o tom, jak se vyrovnat s těžkou nemocí, ztrátou zaměstnání, rozvodem, stárnutím atd. Je toho opravdu mnoho o čem by ty debaty mohly být a to proto, aby z nás vyrostly osobnosti, které umějí žít šťastný život. Možná, že se domníváte, že je to moc brzy a děti jsou ještě malé na takové úvahy, ovšem měli bychom si uvědomit, že to co je do nás vloženo v dětství, v kladném i záporném slova smyslu, je uvnitř pevně ukotveno a ovlivňuje nás v dospělosti více než si připouštíme.

Nebudu-li vědět z hlavy jaké je hlavní město Ugandy nenaruší to celý můj život tak, jako když nebudu umět žít ve vztahu s partnerem či partnerkou, vychovávat dobře děti nebo třeba zacházet s penězi. A přesto za to, že nevím to hlavní město dostanu ve škole pětku a zhorší mi to prospěch ze zeměpisu, ale když nebudu umět to ostatní nestane se vůbec nic.

Je nepochybné, že vědomosti, které se v současném školství učí jsou důležité, to jistě ano. Vzdělání je nesmírně důležité, ale je to jenom část toho, co pro kvalitní a spokojené prožití života potřebujeme. Co je to platné, když je někdo vážený vysokoškolský profesor, když neumí žít ve vztahu se svojí ženou a dětmi?

Jsme cíleně vedeni k tomu, abychom byli v životě hlavně úspěšní a tím úspěchem se rozumí prestižní zaměstnání a hodně peněz. Domníváme se, že až budeme mít velkou vilu se zahradou a bazénem, dvě, tři auta a oblečení od Armaniho, budeme šťastní. Ale i když se nám podaří dosáhnout této mety zjistíme, že to rozhodně ke spokojenému životu nestačí, a že bychom to všechno třeba rádi vyměnili za 2+1 v panelovém bytě, milující manželku, spokojené děti a práci, která nás baví. Tím nechci říct, že dostatek peněz je něco špatného, to jistě ne a každému bych přála aby ho měl, ale pro spokojený život to zdaleka nestačí.

Život je příliš složitý a různorodý na to, aby se dal vtěsnat do nějakých pedagogických pouček a tato knížka rozhodně nemá být náhradou za to, že školství poněkud pokulhává za potřebami dnešních mladých lidí, ale přesto bych byla ráda, kdyby upozornila na témata, která bychom měli probírat už od základní školy, protože jsou pro náš život neméně tak důležitá, jako to, co se tam dozvídáme. Měli bychom se je učit nikoli biflováním pouček, ale formou diskusí a debat žáků či studentů s učitelem i mezi sebou. Dobrý způsob jsou také hrané etudy, kde se předvedou různé situace a potom se dělá rozbor chování a jednání jednotlivých aktérů. Jistě by to děti ve škole moc bavilo a pro jejich budoucí život jim bylo prospěšnější víc než mnohé z hodin, které jsou nuceny absolvovat nyní. Ideální by bylo propojit všechno dohromady, tedy dosáhnout získávání znalostí a vědomostí zcela jiným způsobem, než jak tomu bylo dosud. Mám dost jasnou představu jak by takové vzdělávání mohlo probíhat, bez zbytečného známkování, písemek, nezdravého soutěžení a bez stresů, takže děti by se naučily daleko více a bez újmy na jejich psychickém zdraví. Děti mají totiž přirozenou touhu po poznávání a jde jenom o to tuto touhu v nich pěstovat místo toho, že ji záhy škola zlikviduje.

Třeba se této publikaci podaří alespoň vyvolat mezi jejími čtenáři potřebné diskuze a zamyšlení jako první krok k lepšímu školství.

Kapitola I.

Mnoho proč a jen jedno proto

Ve škole se učíme leccos, ale způsob jak se vlastně učit, aby to bylo efektivní a nestrávili jsme nad knihami hodiny a hodiny s téměř nulovými výsledky, to nás tam nikdo nenaučí a já nechápu proč. Proč nejsou děti ve škole spokojené, ale berou ji spíše jako nutné zlo, které je stresuje a zdržuje od jejich daleko zajímavějších aktivit? Proč není škola tak zajímavá a zábavná, aby děti zaujala? Proč se ve škole neučíme umět žít spokojený či dokonce šťastný život?

Máme mnoho proč, na které lze odpovědět jen jedním proto: protože současný způsob výuky je pro dnešní mladé lidi už zastaralý. S tím ovšem přímo souvisí úroveň některých učitelů, která je více než tristní. Mnozí se stále se řídí heslem, že oni jsou tam od toho, aby poučovali a žáci jsou od toho, aby jejich informace a názory bezvýhradně přejali. Na jednu otázku se vyžaduje jedna odpověď, kterou sdělí pan učitel či paní učitelka a všechny ostatní jsou chybné. Takový způsob výuky je v dnešní době naprosto nepřijatelný a mladí lidé to velice dobře vycítují.

Uvedu příklad:

Dcera mého známého zkusila jednou při zkoušení říci svůj vlastní výklad jakési básně, jenže se zlou se potázala. Dostala samozřejmě špatnou známku, protože paní učitelka ji poučila, že básník tím myslel něco zcela jiného a sice to, co jim řekla ona v minulé hodině a tento výklad chtěla slyšet. Ta dívka se jí snažila vysvětlit, že na ni působila báseň jinak, ale nebylo jí to nic platné, stejně dostala nedostatečnou.

Jiný příklad trestuhodného učitelského postoje uvedu ze školního života mé dcery, kterou jsem sice už popsala ve své první knížce „Škola doma“, ale on velice dobře ilustruje, co mám na mysli:

Moje dcera měla odmalička matematické myšlení, ale někdy si nezapamatovala postupy výpočtů, které je učila paní učitelka, najmě proto, že se jí zdály zbytečně zdlouhavé a složité, proto často počítala příklady svým vlastním postupem. Ovšem její hodnocení písemné práce z matematiky nebylo vůbec dobré. Ptala jsem se tedy na třídní schůzce proč má dcera špatnou známku, když má příklady spočítány správně. Paní učitelka odtušila, že to je sice pravda, ale není použit postup, který ona učila. Řekla jsem, že se domnívám, že pokud si žák je schopen vymyslet vlastní postup správného výpočtu je to přece cennější než ten naučený. Paní učitelka odpověděla s drtivou logikou, že ona musí vyžadovat postup, který je vyučován dle osnov a chce-li dcera udělat jiný výpočet tak může, ovšem vedle musí uvést ještě ten, který ona vykládala, jinak nemůže dostat dobrou známku. Přiznám se, že na odpověď se mi nějak nedostávala slušná slova.

Tyto historky jasně ukazují, jak jsou někteří vyučující neschopní vlastního myšlení. Je nábíledni, že takový učitel není vhodným pedagogem a v dnešní době se nelze divit žactvu, když po něm něco hází. Neříkám, že je to nejvhodnější způsob, jak vyjádřit svůj nesouhlas se způsobem vyučování, ale nemůžeme to mít našim dětem za zlé, když vidí v televizi stejný postup při politických mítincích, kde odpůrci té, které strany házejí po jejích představitelích vajíčka, rajčata a jiné pochutiny, aby tak vyjádřili svůj nesouhlas s jejich projevem. Děti dělají to samé, protože vidí takový vzor, tak proč nás to tak pobuřuje? Jestliže budeme my dospělí umět vyjádřit svůj nesouhlas korektněji, pak můžeme doufat, že i naše děti to budou umět.

Nedávno jsem viděla v televizi pořad, kde si rozhořčení učitelé stěžovali na žáky základní školy, že jsou při vyučování zcela nezvladatelní, vůbec neposlouchají výklad, hlučí a někteří po nich dokonce cosi házejí. Pořad končil rozhovorem s mladou učitelkou z téže školy a redaktor se jí ptal, zda má také takové neblahé zkušenosti se svými žáky. Ona k jeho velkému překvapení odpověděla, že v jejích hodinách je klid, žádné problémy nemá a nikdy po ní nikdo nic neházel. Jak je to možné, když se jednalo o stejné žáky? Jedině tak, že tato paní učitelka pochopila, že nelze učit tak, že před tabulí stojí vyučující a vykládá většinou zcela nezáživným způsobem nějaké učivo podle jakýchsi osnov.

Ještě, když je schopen ho podat alespoň trochu poutavě a zajímavě, ale mnozí monotónně cosi mluví a někteří dokonce čtou učební látku přímo z učebnice, takže žáci se nebetyčně nudí a neusnout je nadlidský výkon. Požaduje se po nich si vše řádně poznamenat a co nejpřesněji na požádání učitele „odpapouškovat“, či napsat do písemné práce. Pak je vyučující spokojen a žák obdrží dobré známky.

Tato paní učitelka pochopila, že v dnešní době je potřeba pojednat výuku jako dialog učitele a žáka, s kterým je nutné navázat dobrý vztah plný pochopení a důvěry. Zřejmě jí bylo jasné, že cílem není hledat v žácích to co neumějí, ale zcela naopak to, co umějí, vyvolat a rozvíjet v nich jejich přirozený zájem o získávání nových informací.

Dnešní chlapci a dívky potřebují zcela jiné metody vyučování. Oprávněně požadují mít možnost být plnohodnotnými partnery v dialogu s učitelem a právem chtějí, aby jejich vyučující byl taková osobnost, která má přirozenou autoritu a nemusí si jí vynucovat slabomyslnými poznámkami do žákovské knížky, či jinými stejně neúčinnými postihy.

Správný učitel by místo zkoušení a hledání neznalostí se měl snažit v každém žákovi objevit jeho schopnosti, talenty a vědomosti, měl by ho umět nadchnout nejen pro svůj předmět, ale i pro to, co dítě baví a podporovat ho v tom. Měl by být taková osobnost, které si mohou žáci

vážít a která je ochotná a schopná diskutovat s nimi na jakékoli téma. Současný pedagog by měl umět mít rád děti, přistupovat k nim s respektem jejich osobnosti, laskavě a s pochopením. Hledat v nich to dobré a snažit se je podpořit. Měl by se zajímat o důvody, proč se někteří žáci chovají tak, jak se chovají a v každém případě by měl umět si získat jejich důvěru a být vždy ochoten jim pomáhat i v rodinných problémech, protože ty jsou většinou hlavní příčinou, proč se dítě chová nevhodně, drze, arogantně, šikanuje spolužáky, kouří, bere drogy a já nevím co všechno provádí.

Neříkám, že takoví učitelé neexistují, jistě ano, ale je jich stále málo. A proč je jich tak málo? Těch důvodů je víc, ale hlavní jsou tři:

První v řadě je ten, že se současní učitelé sami takový přístup k vyučování neučili. Druhý důvod spočívá v tom, že učitel by měl být výjimečná osobnost, nejlepší z nejlepších, protože on, spolu s rodiči, může zásadně ovlivnit jakou úroveň inteligenční, charakterovou i morální, bude mít příští generace a jak kvalitní bude žít život. Takových lidí je bohužel mnohem méně než potřebný počet učitelů. Třetím důvodem je finanční ohodnocení, které by mělo odpovídat potřebným kvalitám. Dobrého pedagoga bych vyvážila zlatem, protože toto povolání považuji za jedno z nejdůležitějších a nejzodpovědnějších vůbec.

Navíc pedagogické schopnosti se nedají naučit a to, že někdo absolvuje příslušnou odbornou školu z něj ještě dobrého učitele neudělá. Je to schopnost, kterou dotyčný musí už v sobě mít a pedagogická škola ji může jenom rozvíjet a obohacovat.

Naštěstí už jsou i dnes vidět první vlaštovky poněkud zajímavějších metod výuky v podobě interaktivních tabulí či mezipředmětového vyučování, ale já pevně doufám, že se brzy změní i to hlavní, tedy celkové pojetí vztahu učitel versus žák. Současné uplatňování mocenské autority nahradí učitel partnerským přístupem k žákovi, který ho respektuje a tudíž žák pak má možnost respektovat i vážit si svého učitele.

Výroky slavných:

Hlavní věcí je předvádět správně smyslům věci vnímatelné tak, aby nebylo možno jich nepochopit. tato zásada je základem všech ostatních.

Poněvadž se toho ve škole napořád nedbá a žákům se ukládají kučení věci, kterých nepochopili a svými smysly řádně nepostihli, stává se, že práce učitelů a žáků postupuje obtížně a nese málo užitku.

Jan Ámos Komenský, český humanista a pedagog (1592-1670)

Naši učitelé nesmějí být podobni sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale sami nejdou.

Jan Ámos Komenský, český humanista a pedagog (1592-1670)

Kapitola II.

Výchova dětí

Na výkon povolání potřebujeme patřičnou školu, pro řízení auta řidičský průkaz, na držení zbraně zbrojní průkaz. Na držení a řízení dítěte nepotřebujeme vůbec nic. Nikdo se neptá, zda jsme psychicky, morálně a charakterově zralí a schopní děti mít. Zcela postačí, když toho jsme schopni po fyzické stránce. Podle toho to mnohdy také s výchovou dětí vypadá.

Bohužel ani škola v tom dítěti moc nepomůže. Většinou od něj požaduje pouze plnění úkolů a co nejpřesnější opakování toho, co učitel požaduje. Pokud se ve škole dítě nechová tak, jak je žádoucí, dostane nějaký postih. Třeba poznámku do žákovské knížky nebo je mu snižená známka z chování, či je vzkázáno rodičům, aby přišli do školy. Když se rodiče dostaví, dozví se, že dítě se neučí, zlobí a aby zjednali nápravu. Většinou nikdo nepátrá po tom, proč se tak dítě chová, co je toho příčinou, ale pouze se konstatuje, že tomu tak je a rodiče jsou vyzváni, aby se dítě naučilo co se po něm požaduje a chovalo se tzv. slušně.

Bohužel v mnoha případech ani učitelé nemají znalosti dětské psychologie a navíc se domnívají, že od toho, aby dítě vyslechli a pomohli mu jsou zde právě jeho rodiče. Ano, to je sice pravda, rodiče mají hlavní zodpovědnost, ale nejsou-li schopni jí dostát, mělo by mít dítě šanci alespoň ve škole.

Možná, že budete argumentovat tím, že naučit se vychovávat dítě prostě nejde. Já se domnívám, že z určité části ano. Razím neochvějnou zásadu, že každý rodič by měl umět alespoň základy dětské psychologie a ty naučit jdou. Dětská psychologie se učí na vysoké škole a dětský psycholog je důležité povolání, takže něco se naučit předem přece jenom lze a nám rodičům budou zcela postačovat alespoň jakési základy.

Ovšem není optimální zajímat se o to, jak vychovávat dítě, když ho už máme - i když nikdy není pozdě. S výchovou totiž musíme začít u dítěte už od malička a pokračovat úměrně k jeho věku. Dítě se posléze stane ve škole žákem a studentem a pak už bude dost pozdě teprve začínat s výchovou. Musíme mít zažitou určitou moudrost, které je k výchově dětí nezbytně třeba a sami vykazovat vlastnosti, které budeme od svých dětí požadovat. Chceme být jistě dobří rodiče a dobře vychovat své děti, to se nám však nepodaří, pokud nebudeme mít potřebné znalosti, schopnosti, hodně lásky, trpělivosti a moudrosti.

U větších dětí se těžko napravují chyby, které udělali jejich vychovatelé (ať už rodiče, prarodiče či učitelé), když byli menší.

Chybná výchova může doslova zničit dítěti život a rodiče pak často dávají vinu svým dětem za to, jak se chovají a jednají a vůbec si neuvědomují, že pravým viníkem jsou často oni sami. Co jsme načerpali nebo naopak nenačerpali v dětství, to je v nás tak pevně zakódováno, že nejsme schopni to nějak zásadně změnit ať už v dobrém či špatném slova smyslu. Ono úplně stačí, že dítě se narodí jako bílý neporušený list, ale přináší si již do života nějakou genetickou a duševní výbavu, kterou zcela změnit výchovou není možné, i kdybychom se sebevíc snažili.

Je pravda, že naučit se vychovávat děti nějakými poučkami naprosto nelze a popsat na několika stránkách jak se mají vychovávat je zcela nemožné. Nestačila by na to ani celá knihovna a není to ani mým cílem. Každé dítě je jiné, narodí se v různých prostředích a podmínkách, rodiče mají odlišné názory, postoje, vzdělání, schopnosti či možnosti.

Každé dítě má jiné předpoklady, talenty, povahové vlastnosti a není možné uplatňovat u všech stejná pravidla, totožnou přísnost či benevolenci. Jestliže má dítě ještě navíc nějakou nemoc nebo handicap, musí to být bráno na zřetel a přizpůsobit této situaci celou výchovu.

Pokud by se o výchově debatovalo s dětmi už od základní školy, nemohlo by se stát, že se budou v dospělosti chovat jako jeden otec, který trestal svého potomka za to, že se ještě ve třech letech počůrával a to proto, aby se bál trestu a pomočovat se přestal. Domníval se

totiž, že tak pro něj dělá to nejlepší co může. Nikdy by se tak nezachoval, protože by už dávno věděl, že se jedná buď o zdravotní problém a pak je nutný lékařský zákrok nebo o problém psychický, za který mohou ve většině případů právě rodiče, kteří nevytvořili pro dítě klidné prostředí. Jsou to tedy spíš oni, kdo by měli být trestáni, ale rozhodně ne dítě, neboť metodou, kterou zvolil onen tatínek, celý problém ještě zhoršil.

Nebo maminka, která chtěla odradit svého malého synka, aby nechodil do vozovky mu výhružně řekla: „Nechod' tam, je tam bubák!“ To je nesmyslný důvod a ta maminka by si tak jistě nepočínala, kdyby jí někdo někdy vysvětlil jaké hlouposti se dopouští.

Další trestuhodná reakce rodiče, které jsem byla svědkem poměrně nedávno. Šla jsem po chodníku a za mnou maminka s malou, asi pětiletou, dcerkou. Slyšela jsem jak holčička nadšeně vyprávěla, že se jí dnes ve školce dařilo, že nakreslila nejhezčí obrázek, který dokonce paní učitelka vyvěsila na nástěнку. Stále štěbetala a štěbetala, a když dokončila svoji řeč a právem očekávala od maminky pochvalu a zájem, dostalo se jí následující reakce: „Pojď rychle, spěcháme.“

Jistěže všichni ti rodiče, jejichž chybné jednání jsem právě uvedla, mají rádi své děti a nechtějí jim ubližovat, ani se tak nechovají ze zlé vůle. Oni to dělají z nevědomosti. Nikdo jim neřekl, že nemohou děti trestat za něco, co není v jejich moci změnit a ani to není jejich chyba, nebo že v nich nemají pěstovat strach z nesmyslu, který neexistuje, ale spíše vysvětlit opravdové nebezpečí, které na vozovce číhá anebo, že mají své dítě co nejvíce chválit, debatovat s ním a sdílet jeho radosti a bolesti.

Vzhledem k tomu, že se ve škole o výchově dětí nedozvíte celkem nic, musíte čerpat z vlastních zkušeností, tedy z výchovy, kterou uplatňovali vaši rodiče na vás. Pokud to uměli máte štěstí, pokud ne, bylo by rozhodně žádoucí si co nejdříve prostudovat knížky nějakého dobrého dětského psychologa. Já bych doporučila doktora Václava Mertina, zvláště pak titul „Ze zkušeností dětského psychologa“ a rovněž knihy pana docenta Zdeňka Matějčka, třeba titul „Po dobrém nebo po zlém?“ O partnerském přístupu k dítěti se také velice fundovaně dočtete v knize „Respektovat a být respektován“ od týmu čtyř psychologů, která je určena nejen rodičům, ale i učitelům. Jenom v těchto třech publikacích se na pár stránkách dozvíte nepřeberné množství tolik potřebných informací a návodů, jak si při výchově dítěte počínat. Všechny tyto autory bych doporučila ke čtení všem, protože z nich lze načerpat mnoho užitečných podnětů a moudrých rad.

Je rozhodně dobré a žádoucí se s vhodnými výchovnými postupy seznámit včas, protože je potřebujeme mít v sobě zažité. Když nějaká situace už vznikla, tak nemáme většinou čas se jít nejdřív podívat do nějaké knížky, jak ji mám řešit, ale nějak jednáme ihned. Takže bychom měli vědět předem, jak se zachovat v případě, že dítě nechce poslechnout – dělá si prostě co chce, tajně kouří (dříve cigarety nevalné kvality, dnes hrozí i daleko nebezpečnější kuřivo) nebo dokonce něco někde ukradlo, ublížilo spolužákovi a tak dále. Pokud nejsme připraveni, tak v takových situacích nás emoce většinou přemohou, my jednáme ve vzteku a zkratkovitě a to vše celou situaci ještě zhorší, místo, abychom tím dosáhli pozitivního výsledku.

Uveďme si nyní ve stručnosti alespoň několik základních pravidel, bez jejichž znalosti se ve výchově neobejdeme:

Láska, laskavost a respekt

Nejdůležitější je láskyplný, laskavý a partnerský přístup k dítěti, který je založen na respektování jeho osobnosti. Dítě potřebuje jistotu lásky, musí být ubezpečeno a tedy mít jistotu, že rodič ho má rád za každé situace, i když něco provede, i když je potrestáno. Proto se nesmí stát, že by maminka nebo tatínek někdy vypustili z pusy větu: „Zlobíš a nemám tě rád, až budeš hodný, tak tě zase budu mít rád.“ Nebo nějakou jí podobnou. Dítě unese nějakou vaši výchovnou chybu bez újmy, ale ztráta bezpečí lásky jeho nejbližších, kteří jsou pro něj všemocnými bohy, to ho negativně poznamená zcela bezpečně.

Dítě by mělo rodiče poslechnout proto, že je má rádo a ví, že i oni ho mají rádi, ale ne proto, že se jich bojí. Strach není dobrý vychovatel, pokrývá charakter, psychiku a v konečném důsledku i zdraví a to v dětství i dospělosti.

Důslednost

Rodiče (i prarodiče a všichni, kdo se podílejí na výchově dítěte) musí být důslední. To je další základní pravidlo. Proto nezahrnujme dítě zákazy a příkazy, dávejme jich opravdu minimum, ale ty co dáme, důsledně požadujme dodržovat. Laskavě, ale přesto důsledně. Je to pro rodiče velice náročné, měli by se (alespoň pokud je dítě ještě malé) sjednotit v tom, jaké příkazy a zákazy budou po svém dítěti požadovat a pak ho také pravidelně kontrolovat.

Ovšemže nestačí dítěti důsledně říkat, třeba že kouřit se nemá, když oba rodiče „hulí“ jak tovární komín. Ať chceme nebo ne, chování a jednání rodičů je jedním z nejdůležitějších výchovných prvků, pozor na to! Ale i v tom případě se dá z takové situace trochu dostat prohlášením, že vám tato závislost vadí, že se snažíte jí zbavit a nemáte dost pevné vůle, že vás trápí dopady, které může mít kouření na vaše zdraví a že byste dali nevíte co za to, kdybyste s tím nikdy nezačínali. Pokud to budete myslet vážně, dítě to pochopí. Kouření, pití alkoholu ani jiné „neřesti“ nezakazujte a už vůbec ne pod tvrdými sankcemi, tím tomu stejně nezabráníte. A i v případě, že syna nebo dceru přistihnete, že tajně kouří nebo upíjí z vaší láhve koňaku, tak se nerozčilujte a nekřičte. Daleko účinnější je znovu vysvětlit, že kouření si může zkusit i alkohol ochutnat, ale dospělým se tak stejně nestane. Jediného čeho dosáhne, bude-li v tom pokračovat, bude poškození jeho zdraví, protože zvláště na mladý organismus, který se ještě vyvíjí, mají jakékoli drogy ničující vliv.

Každý by měl vědět, že pravá dospělost nespočívá v počtu vypitých lahví, či vykouřených cigaret či jointů, ani v tom, zda už je mi osmnáct let, ale ve zcela jiných kvalitách, které by měl dospělý jedinec mít. Je to především moudrost v jednání a konání, která se projevuje zodpovědností za sebe i za druhé, spolehlivostí, pracovitostí, ohleduplností, tolerancí, uměním empatie, uměním mít rád druhé, uměním odpouštět a mnoha dalšími vlastnostmi a schopnostmi, které by měl mít dospělý jedinec, který je osobnost v pravém slova smyslu.

Respektujeme také vnitřní život dítěte

Čím jsou děti menší, tím hlubší mají svůj vnitřní život. Jsou ještě hodně napojeny na vesmírnou jednotu a mají i velice rozvinutou fantazii. Nechte je a v žádném případě jim neříkejte, že to jsou nějaké nesmysly, ať vám takové bláboly nevyprávějí a podobně. Naopak, věřte jim, že vidí, co vy nevidíte a slyší co neslyšíte, protože to tak opravdu je. Když sedí a

tzv. „koukají do blba“ nerušte je a zkuste i vy setrvat chvíli tiše vedle nich v tichém usebrání. Je to úžasná relaxace, kterou se můžeme od malých dětí učit.

Jestliže jim dáte najevo, že jim nevěříte, nebudou vám už nic říkat, ale pomalu budete ztrácet jejich důvěru, neboť zjistí, že k vám nemohou být upřímní.

Měli bychom také vědět, že malé dítě není schopno reagovat ihned, je-li uprostřed nějaké činnosti nebo hry. Když potřebujeme, aby dítě ukončilo hru a šlo s námi někam jinam, zkusíme místo neustálého křičení nebo naopak loudění následující postup:

Nejprve dítě včas připravíme na to, že má pomalu hru ukončit a uklidit hračky, protože půjde domů nebo spinkat, prostě že se mění program. Po chvíli opět upozorníte, že už je ta chvíle, kdy hra končí, klidně, ale pevně si trvejte na svém, pomozte mu uklidit hračky a vyžadujte dodržení původního oznámení, tedy, buď se jde domů, nebo spinkat a podobně. Dítě to na nás bude zkoušet, kam až bude moci zajít, ale my musíme být stále klidní a důslední, aby si zvyklo, že si nemůže dělat co chce. Vysvětlíme mu, proč musí jít spinkat nebo proč už musíme jít domů a jsme ochotni mu to i několikrát zopakovat, ale stále jsme klidní pevní jako skála. Dítě brzy zjistí, že „na nás nemá“ a poslechne.

Nikdy dítě neterorizujte, ale ani vy se nenechte dítětem terorizovat! Přistupujte k němu sice laskavě a pokud možno i klidně, ale rozhodně pevně, aby mu bylo jasné, že pravidla určuje rodič a nikoli dítě, ale musíte být vždy ochotni s ním o nich diskutovat a vysvětlovat proč taková pravidla dáváte.

Málo ale účinně trestat, mnohem víc chválit a odměňovat

Znala jsem otce, který byl opravdový expert na zcela neúčinné tresty. Bydlel s dětmi nedaleko za Prahou, kam jezdil autobus jenom velice zřídka. Jednou ho zase dcera čímsi zcela nepodstatným rozčilila a on na ni ve vzteku řval, že už toho má dost, že ona si vůbec neváží toho, co on pro ni dělá, a za to co dnes udělala jí od zítra už nebude vozit autem a bude muset jezdit ze školy a do školy autobusem. Už druhý den odpoledne pro ni jel do školy autem. Když jsem se ptala jak to, když včera tak hřímal, vysvětlil mi, že pro ni jet musí, protože autobus jede až večer a on má strach co by dcera celé odpoledne sama v těch ulicích dělala, a že je přece ještě malá. Ptala jsem se ho, zda včera, když zadával tuto sankci nevěděl, že dcera je malá a autobus jede až večer. Řekl, že to věděl, ale na moji logicky následující otázku, proč dával tedy tento trest už neodpověděl.

To je tedy příklad naprosto zbytečné „výchovné“ sankce. Když to rodič takhle udělá při různých příležitostech několikrát, může si být jist, že si dítě z jeho trestů rozhodně nic dělat nebude, takže jako nápravný prostředek se stanou zcela zbytečnými a navíc valem ztrácí rodičovský kredit.

Také je poněkud kontraproduktivní, když trestáme děti zákazem chzení ven.

„Budeš sedět doma a učit se!“, toť oblíbený trest většiny rodičů. Jenže v dnešní době dítě sedí pořád, buď ve škole, nebo doma u počítače či televize. Snad by mělo dnes za trest spíš chodit ven, protože má většinou dost málo pohybu.

Dávejme co nejméně trestů a raději co nejmenší, ale pak důsledně dodržujme, co jsme vyhlásili. Rozhodně by trestem nemělo být třeba mytí nádobí nebo jiné domácí práce, ty by nemělo dítě dělat za trest, ale spíš jako pomoc mamince či tatínkovi.

Tělesným trestům se vyhýbejme, ale někdy je pro děcko takové plácnutí přes zadeček (pokud je ještě malé) daleko snesitelnější, než několika hodinové nářky, jak nás dítě zase zklamalo, a že jsme to od něj rozhodně nečekali. U většího dítěte bychom se měli tělesným trestům vyhýbat, protože jsou pro ně ponižující, a snažit se s nimi spíše o problémech debatovat. Debata ovšem nesmí spočívat v tom, že mu řeknete svůj názor, které dítě musí převzít jako jediný správný, ale v tom, že vyslechnete jeho názor a argumenty a jsou-li oprávněné, dáte mu za pravdu.

Ponižovat dítě nesmíme v žádném případě, řiďme se heslem: „**Co nechceš, aby ti jiní činili, nečín ty jim!**“ a to nejen v případě ponižování, ale v každé situaci.

Jako příklad uvedu matku dospívajícího syna, která ještě v jeho čtrnácti letech považovala za výchovné po něm požadovat, aby nosil od paní učitelky každý den papírek s potvrzením, že ve škole nezlobil. S hrůzou musím konstatovat, že paní učitelka jí tento požadavek nerozmluvila a klidně se na takovém jednání podílela. Nemůžeme se pak divit, že podobnými „výchovnými“ prostředky v něm matka vypěstovala tak akorát nenávist k sobě a snahu utéct co nejdříve z domova.

Zaměřme se raději na pochvalu. Za každý drobný úspěch můžeme, ba musíme dítě pochválit (vždyť i my jsme rádi, když nás někdo pochválí a to už jsme dospělí). Ovšem pochvalme ho za to, o co se dítě muselo snažit a přičinit, ne za to, co má bez zásluhy.

Neměli bychom vyžadovat po dítěti a to žádného věku, ale vůbec ne po malém dítěti, sliby jako: Já už to víckrát neudělám.“ Malé dítě není schopno domyslet co vlastně slibuje a velké to může myslet dobře, ale při porušení takového slibu má nejprve výčitky, později už je mu to jedno a slíbí cokoliv. Jeho sliby přestanou mít jakoukoli váhu, dělá to jen proto, aby měl od rodiče pokoj.

Odměňování je velice důležitá, ale i nebezpečná pomůcka výchovy. Ostatně i dospělí jsou odměňováni za svoje výkony a u dětí by tomu mělo být stejně, jenomže když to neumíme, můžeme tím víc pokazit než vylepšit.

A teď příklad jedné situace, které můžeme být v obchodě svědky skoro každý den:

Malý Pepíček jde s maminkou na nákup a uvidí nějakou sladkost, kterou CHCE. Maminka mu ji však z různých důvodů koupit nechce, třeba proto, aby se dítě naučilo, že nemůže mít vše co chce, což je zcela v pořádku. Jenže Pepíček stále zvyšuje svůj nátlak a neustále opakuje, že sladkost CHCE. Maminka zdůvodňuje svoje rozhodnutí tím, že vysype plno důvodů, proč mu tu laskominu nekoupí jako: že je to drahé, není to zdravé, nemá penízky nebo, že mu to koupí příště, ale Pepíček si stojí na svém, začne křičet a plakat, v horším případě kopat kolem sebe. Maminka ho táhne pryč, on se s ní přetahuje a zvyšuje křik na řvání. Všichni se otáčejí, maminka sklízí káravé pohledy a většina nakupujících by Pepíčkovi dala nejraději pár na zadek a zařvala na něj, aby už byl konečně ticho. Atmosféra houstne, napětí a vztek všech, matku nevyjímajíc, dosahuje vrcholu. Emoce pracují a z milující maminky vycházejí výrazy, které by neměla nikdy vyslovit, z nichž výkřik: „Ty zmetku jeden!“ je ten nejslabší.

Musím přiznat, že chování maminky nebylo takové, aby zamezilo tomu výstupu. Jak se tedy zachovat v takovém případě? V první řadě, když už to dojde tak daleko, je lepší přerušit nákup, jít s dítětem ven a počkat až se uklidní, nejlépe tak, že si jeho chování zdánlivě nevšímáme. Rozhodně v této fázi už mu tu sladkost koupit nemůžete, protože by vědělo, že si

vydupalo svoje a příště vás podobná scénka čeká znovu. Dítě se tak naučí, že si vydupe co chce a později se mnohdy chová podobně i v dospělosti, kdy už nejde o sladkost, ale třeba o zájezd k moři. Dospělý Pepík sice na něj peníze nemá, ale on si vezme úvěr a moře si „vydupe“ jako si kdysi vydupal tu sladkost. Úvěr pak nemá z čeho splácet, dostává se do dalších dluhů, znovu si půjčuje na splacení prvních splátek a konce jsou pak přímo úměrné dalším charakterovým vlastnostem takového člověka.

Jeden si to uvědomí, vezme si dočasně nějakou brigádu, aby si zvýšil příjem a dluhy splatí s tím, že se pro příště poučí. Druhý se třeba rozhodne k tomu, že z firemních peněz si nenápadně nějaké přesune na svůj účet a další třeba vykrade benzínovou stanicí. Z toho vyplývá, že by rodiče měli vědět, jak hluboce ovlivňují příští život svých dětí svým chybným jednáním.

Jak si tedy máme počínat? V případě, že považujete onu sladkost opravdu za nevhodnou, máte v ruce metodu vysvětlování. Jednáte-li s dítětem vždy jako s partnerem, tak to pochopí a výše uvedená scénka vás nepotká. V případě, že proti této laskomině žádných námitek nemáte, můžete ji koupit s tím, že mu ji nedáte hned, ale jako odměnu za něco, co dokáže nebo udělá navíc. Na příklad, večer umyje nádobí a dostane onu sladkost. Nedávejte jako odměny něco, co si dítě nepřeje, protože to za odměnu stejně nepovažuje.

Debatovat s dítětem a trpělivě vysvětlovat

Nezahrnujte malé děti stále výkřiky jako: neskákej, neběhej, sed' klidně, nelez tam, co to pořád děláš, a tak podobně, protože to za chvíli stejně přestanou vnímat. Zvláště naše oblíbené : „Nezlob!“ jim neříká vůbec nic. Je to podobné jako se zvířátky.

Dcera si nedávno pořídila roztomilého kocourka. Ptala jsem se jí, zda si je vědoma všech úskalí tohoto činu. Byla se vším smířená až do té doby, než začal skákat na záclony, trhat je a drápat novou sedačku. Samozřejmě, že použila k jeho okřiknutí oblíbené: „Mikeši nezlob!“ Bránila jsem ho argumentací, že on rozhodně nezlobí, jenom jedná, jak mu příroda velí, a že je zrovna v prostředí, kde to není žádoucí, není jeho problém. Dcera si to ihned uvědomila, zasmála se a už smířlivě řekla: „Vždyť já vím, co se dá dělat, tak ty záclony a povlaky časem vyměníme.“

Malé děti také nevědí, co je to zlobit, proto je potřeba jim vše neustále vysvětlovat a vysvětlovat. Dítě nechápe, proč může na hřišti křičet a běhat a v restauraci nebo v kinu musí v klidu sedět a být zticha. Proč jednou zlobí, když něco dělá a podruhé ne. Tady je na místě právě to vysvětlování.

U větších dětí se nebojte přiznat svou chybu, budete mít u nich větší autoritu, než když se budete vymlouvat nebo mlžít. Pokud nám dítě oponuje nerozčilujme se, ale snažme se obhájit svůj postoj či požadavek. Uznejme, když má dítě pravdu a neprosazujme se silou. Neplatí, to co si hodně dospělých myslí, že ten starší a dospělý musí mít vždycky pravdu!

Člověk by se měl naučit už v dětství přesvědčit druhého o své pravdě, ale také ustoupit jeho argumentům, jsou-li oprávněné. Rodič, který umí uznat svou chybu a přiznat dítěti jakéhokoli věku, že mělo pravdu neztrácí autoritu, ale právě naopak.

Hlavně nehleďte při každé příležitosti nějakého viníka, mohlo by se vám stát, že při spravedlivém posouzení budete tím viníkem spíše vy než vaše dítě.

Berte dítě jako rovnocenného partnera už od malička a ne jako podřízenou bytost, která má právo pouze vykonávat vaše příkazy a mlčet !!!

Nepovažujte dítě za hlupáčka, který klade nesmyslné otázky, ale naopak dovolte mu, aby spolu s vámi hledalo na své dotazy odpovědi. V případě, že odpověď neznáte, přiznejte to a zkuste ji najít spolu s dítětem v encyklopedii, na internetu, či jinde. Tak se zcela jistě naučí si později vyhledávat potřebné informace samo.

Stanovit hranice

Dítě potřebuje mít stanoveny hranice, odkud kam může. Tyto hranice by měly být v závislosti na věku dítěte rozšiřovány a upravovány vždy jasně a srozumitelně. Dejte mu co nejvíce volnosti a svobody rozhodování, ale jenom do té míry, aby nenarušovalo svobodu těch druhých. Stanovené hranice požadujte důsledně dodržovat. Dítě si totiž velice dobře pamatuje, že to, co je mu dnes dovoleno, bylo ještě nedávno zakazováno a rodič začne valem ztrácet autoritu.

Věnovat se dítěti

Pokud je děčko ještě malé, hrajte si s ním co nejvíc. Prožívejte jeho radosti i bolesti, povzbuzujte ho, ať vám povídá a i vy mu povídejte a čtete. Věnujte se mu co nejvíce. Je to rozhodně důležitější než umytá okna, nebo vydrhnutá podlaha.

I s větším dítětem je dobré mít společné aktivity, zajímat se o jeho život ve škole a mezi kamarády i o jeho problémy, které rozhodně nepodceňujte. Takové to: „No ty tvoje starosti bych chtěl/chtěla mít“ by nemělo dítě z úst rodičů slyšet. Jeho problémy jsou pro něj zrovna tak důležité, jako pro dospělé ty jejich, a to bychom měli vědět.

Pokud budete mít s dítětem navázán vztah plný pochopení a důvěry, nemusíte se hroutit při pomyslení co se bude dít, až budou v pubertě. Mnoho rodičů si vůbec neuvědomuje, že na nich z valné části záleží, jaké bude mít jejich dítě charakter, morální hodnoty, životní cíle a pokud se jim nelíbí jak se jejich pubertální či postpubertální syn či dcera chová, pak mají hledat příčinu hlavně u sebe.

Pustit dítě včas

Rodiče by se měli co nejdříve smířit s tím, že jejich děti jednou dospějí, odstěhují se a založí si vlastní rodiny. V žádném případě jim v tom nemají bránit. Měli by si věřit, že je vychovali nejlépe jak uměli a teď už jim do života zasahovat nemohou. Také by si neměli dělat představy o tom, co by dítě mělo dělat a jak by mělo žít, a když už si je dělají, neměli by v žádném případě své děti nutit, aby tyto představy naplnily. Neboť jestliže je pak z různých důvodů nemohou nebo nechtějí splnit, rodiče jim to začnou vyčítat a zbytečně si ničí vzájemné vztahy. Dopřejme svým dětem svobodu v rozhodování už od malička – samozřejmě úměrně k jejich věku, a nebudou s tím mít v dospělosti potíže.

Udržujme si po celou dobu, kdy jsou děti malé také svoje vlastní koníčky a zájmy, abychom po jejich odchodu měli program pro volný čas. Rozhodně není možné stavět svůj život na péči o děti a jinak pro něj nemít žádnou smysluplnou náplň. Takoví rodiče pak drží své dospělé děti silou u sebe, protože se zoufale bojí samoty a prázdnoty, což by ovšem nepřiznali ani sami sobě.

To jsou třeba ty tatínkové a maminky, co postavili dvougenerační domek pro sebe a svoje dítě s rodinou. Když tam pak jejich syn či dcera nechťejí bydlet, začnou se na ně zlobit, že oni dětem obětovali celý život, od úst si odtrhovali, nikam nevycestovali a všechno dali do stavby domu jenom proto, aby tam jednou jejich potomek mohl bydlet a on je tak nevděčný, že tam bydlet nechce.

Tak takové jednání můžeme bez nadsázky označit jako psychické vydírání dítěte, byť už třeba dospělého. Ve skutečnosti to totiž ti rodiče dělali pouze a výhradně pro sebe, a to z toho důvodu, aby se jim jejich dítě nikam neodstěhovalo a zůstalo bydlet s nimi ve společném domě.

Nikdy to nedělejte, protože i kdyby tam to dítě zůstalo, bude docházet s největší pravděpodobností k čím dál tím větším sporům a svárům, což se brzy projeví na vašich vzájemných vztazích a nejednou taková situace končí rozvodem. Já se domnívám, že nejlepší je, když rodiče a děti bydlí každý ve svém, pokud je to jenom trochu možné a to ani ne moc blízko, ani ne moc daleko od sebe.

Výroky slavných:

Jedna dobrá matka vydá za sto učitelek.

Johann Gottfried Herder , německý filozof (1744-1803)

Jediným učitelem, kterému se sem tam podaří někoho vychovat je život.

Gabriel Laub, česko-polský esejista a aforista (1928-1998)

U učitele důležitější to, jakým je člověkem, než to, co naučí.

Karl Menninger,psychiatr na klinice v Kansasu, spisovatel

Kapitola III.

Vztahy partnerské a milostné

Celý život se skládá z mnoha a mnoha vztahů k lidem, zvířatům, věcem, událostem, ale my se teď zaměříme na vztahy partnerské a milostné. Ty hlavně by měly být předmětem zájmu už v základní škole neboť nás provázejí od útlého věku až do pozdního stáří.

Už ve školce se setkávají děvčátka s chlapci a navazují vztahy. Není neobvyklé, že nám náš Pepíček, kterého jsme právě vyzvedli z školky sdělí, že se „zamiloval“ do Kristýnky, co s ním chodí do třídy. Již v tomto věku bychom neměli takové city podceňovat nebo se dětem dokonce vysmívat, tím bychom jenom ztráceli jejich důvěru. Takže reakce typu: „ Prosím tě, co mi to povídáš zase za blbosti, tvoje starosti bych tedy chtěl/chtěla mít, dej mi s tím pokoj “, tak ty by neměly nikdy zaznít.

Naopak, měli bychom přistupovat k milostným projevům našich ratolestí s takovou vážností, s jakou je berou ony samy, a když se nám svěří, tak dát najevo jak si takové důvěry vážíme. Zeptáme se tedy opatrně na tu kouzelnou holčičku, proč se mu líbí, jaká je a čím ho zaujala. Nechce-li odpovídat, už se nevyptáváme, ale je-li ochoten se nám svěřit, vyslechneme ho trpělivě a sdílíme s ním jeho zaujetí pro tuto dívku. Je ovšem možné, že dotyčnou krasavici už dávno známe a do této doby jsme ji spíše považovali za rozmazleného uřvaného fracka, který neumí poslouchat. To však nesmíme v žádném případě našemu „zamilovanému“ rytíři říct, naše soudy si necháme pro sebe. Pro našeho synka je to královna krásy a sympatie zároveň a jako takovou ji také budeme od nynějška brát, alespoň do té doby, než se náš Pepíček zakouká do Pavlinky od sousedů. Pak si teprve můžeme oddechnout a znovu sdílíme stejné nadšení pro Pavlinku, jako jsme měli pro Kristýnku. Samozřejmě to platí i v opačném gardu pohlaví.

Budete-li totiž takto přistupovat nejen k citovým, ale i ostatním sdělením svých dětí, to jest budete-li se o nich s nimi bavit a zajímat se o ně, budete mít daleko větší naději, že nebudou mít problém se vám svěřovat i v pozdějším věku, protože si budou jisti, že jejich starosti i radosti chápete, jste připraveni jim být nápomocni a nebudete se jim vysmívat či jejich potíže a problémy zlehčovat.

Děti totiž jednou vyrostou a co jste nestihli, když byli malí, to už nestihnete. Je zbytečné jim pak zakazovat a příkazovat co mají nebo nemají dělat, kam smí nebo nesmí chodit nebo kdy mají přijít domů. V pozdějším věku se dítě už musí ohlídat samo, musí mít zažitě charakterové a morální hodnoty, které jste do něj vkládali od nejútlejšího věku. Pak se na něj budete moci spolehnout a nebudete se muset snažit ho na každém kroku kontrolovat, což je stejně zbytečné, neboť šestnáctiletý potomek si bude dělat co chce i kdybyste mu dali milion zákazů a příkazů. Je důležité, aby si vás vaše dítě vážilo a mělo vás rádo, pokud se vám podaří si vybudovat se synem či dcerou láskyplný vztah naplněný důvěrou, máte vyhráno, udělali jste pro sebe i pro něj hodně.

Ale přejdeme k věku, kdy si už hledáme opravdového partnera. Kdo bude tak statečný a nebude přeskakovat období sbližování a mazlení bez sexuálního styku, bude mít daleko hezčí zážitky než ten, kdo to všechno vynechá. Ve věku puberty a dospívání by to mělo být samozřejmě, že zůstane u první fáze, tedy sbližovací a mazlíčí. Věřte mi, že sex budete mít pak mnoho desítek let, ale ta předcházející fáze trvá pouze pár let a to jenom v případě, že to tak budete chtít. Zvláště ženy na toto období vzpomínají nejraději. Já vím, že tohle tvrzení pochopí každá čtyřicátnice či čtyřicátník, ale “ - náctiletým “ se to třeba moc pravděpodobné zdát nebude, přesto je to tak a pozdě bycha honit. Zkušenosti jsou však nepřenosné, a ten známý povzdech „ Jó, kdybych to byl býval věděl/věděla .....!“ se tak stále ozývá dokola v každé nové generaci.

Brzy přijde doba, kdy máme první lásky už za sebou a hledáme partnera pro cestu životem. Nebudu zde popisovat, jak by měl vypadat vhodný partner, neboť úspěšnost harmonického soužití spočívá spíše v tom, zda se sejdou lidé, kteří se k sobě tzv. hodí, tedy mají podobný žebříček hodnot, pocházejí z podobného prostředí, jejich priority, charakter i vlastnosti jsou v souladu, mají zvyky, které jsou pro toho druhého přijatelné, atd. Pro jednoho můžete být velice vhodný partner, pro druhého nikoli. S jedním protějškem můžete vytvořit krásný vztah a s druhým ne – ne snad proto, že by byl horší než ten první, ale proto, že chcete žít každý jinak, máte jiné hodnoty, jiný temperament, zvyky a rituály, jiné představy o životě, jeho smyslu i způsobu jeho naplnění.

Lidé s podobnými prioritami, hodnotami a cíli mají určitě větší naději na úspěch, a to i přesto, že se říká, že „protiklady se přitahují“. V určitém smyslu je to jistě pravda, neboť se mohou vzájemně doplňovat a obohacovat, ale to platí pouze tehdy, jestliže ty základní hodnoty mají stejné nebo alespoň podobné. V tomto místě bych odkázala na svoji knížku

„Miláčku, hodíme se k sobě?“, kde se tomuto období věnuji podrobněji. Uvádím v ní témata a situace, o kterých by budoucí partneři či manželé měli debatovat a vyjasnit si je proto, aby později nebyly důvodem k nesvárům, soustavným hádkám či rozvodům.

Přejdeme teď k další kapitole, která chronologicky na seznámení navazuje.

Výroky slavných:

Člověk je pouze sít' vztahů a jedině tyto vztahy mají pro něho význam.

Antoine Saint-Exupéry, francouzský prozaik (1900-1944)

Ti, kteří sledují rozdílné cesty, si nemohou navzájem radit

Konfucius, čínský filozof (522-479 př. Kr.)

Kapitola IV.

Společný život a manželství

Toto téma je tak obsáhlé, že se ho můžeme v takto drobné publikaci jenom zlehka dotknout. Kvalita společného života partnerů závisí v první řadě na tom, zda se nám podařilo si zvolit pro nás vhodného partnera. Zda jsme počkali až odezní prvotní zamilovanost a pak teprve se pouštěli do dalších rozhodnutí, nebo zda jsme byli do svazku nějak donuceni, třeba tím, že jsme už čekali dítě.

Společný život přináší tolik různých situací s kterými se budeme muset vyrovnat, že i v případě, že máme vhodného partnera a ve všem podstatném si rozumíme, nás čeká stejně dost těžkých chvil.

Bylo by tedy jistě dobré a žádoucí, aby se děti už od školního věku připravovaly na toto důležité období a to nejen v rodině či ve škole, ale i četbou knih na toto téma. Jsou psány většinou humornou formou, takže se člověk nejen poučí, ale i pobaví. Tady bych mohla doporučit knížky známého odborníka, pana doktora Petra Šmolky, třeba titul „Muž a žena – návod k použití“.

A v případě, že se nám nepodaří vztah s partnerem či partnerkou udržet, měli bychom ho umět ukončit se ctí. Handrkování o majetek, výživné a děti jistě neprospěje ani našemu zdraví ani našim dětem. Rozvod je v každém případě náročná záležitost pro všechny zúčastněné.

Jistě znáte i vy takové případy, kdy rodič v rozvodové době pomlouval toho druhého u dětí jenom proto, aby si získal jejich větší přízeň a děti chtěly být jenom u něho. To je ovšem trestuhodné jednání, neboť dítě se v problémech dospělých neorientuje, zvláště pokud je malé a takovým jednáním velice trpí.

V jednom případě to byl otec, který se o své děti celkem moc nezajímal, byl celý den v práci, večer si shlédł nějaký ten fotbal a potom šel spát. S dětmi si nehrál a ani se o ně nijak zvlášť nestaral. Ovšem v době, kdy se rozváděl se svojí manželkou se najednou začal o děti enormně zajímat a všelijak si je kupovat různými dárky. Říkal jim třeba, že by s nimi rád byl, ale maminka to nedovolí, že ví, že si přejí ten drahý mobilní telefon, on že by jim ho rád koupil, ale maminka to zakázala apod. Proti tomu není možná žádná obrana a takové situace jsou opravdu velice nervově vyčerpávající.

V jiném případě to bylo ještě horší, protože tuto taktiku praktikovali oba rodiče. Je pozoruhodné, že si ti lidé vůbec neuvědomují, jak takové jednání ubližuje jejich dětem a v horším případě v nich může vypěstovat i zcela nežádoucí vlastnosti. Možná, že se domníváte, že šlo o rodiče s nízkým inteligenčním kvocientem, ale vyvedu vás z omylu, oba byli vysokoškoláci.

Výroky slavných:

Vztahy se nehroutí kvůli velkým problémům, ale v důsledku sledu drobností, které působí po dlouhou dobu.

Leo Buscaglia, americký psycholog (nar.1939)

Slova „mít se“ neberu hmotně. Někdo se nemá nikdy a někdo pořád. Mít se to není stav peněženky, nebo úspěchů, to je dispozice. Být šťasten – to znamená umět to. Radovat se ze všeho, z každého dne, z každé hodiny. raduji se a proto se mám. A pořád. I když někdy, občas, ne. A vždycky jen svou vinou.

Miroslav Horníček, český herec a spisovatel (1918 – 2003)

Kapitola V.

Peníze hýbou naším životem

Je skličující fakt, že se ve škole neučíme zacházet s penězi a to jak s jejich nedostatkem, tak s jejich přebytkem. Bohužel poměrně dost lidí (i jinak chytrých a vzdělaných), to neumí, přestože na to žádná vysoká matematika není potřeba. Proč už v polovině měsíce nemají peníze, když berou celkem slušnou výplatu? Je přece samozřejmé, že musíme vycházet z toho co máme a rozpočítat si to tak, abychom vyšli do další výplaty, bohužel ono to vůbec pro mnoho lidí samozřejmé není, protože je to nikdo nenaučil.

S penězi se setkáme už v raném dětství všichni a jsme nuceni s nimi zacházet nějakým způsobem až do konce svých dní, proto nechápu proč se to ve škole neučíme už odmalička. Každé dítě nemá to štěstí, že ho to naučí jeho rodiče, někdy ani oni sami to neumějí a tak, kdyby se to dozvědělo ve škole, mohlo by to na něj mít pro život pozitivní vliv. Slyšíme a čteme v různých médiích jak již malé děti dělají dluhy. Když se nenaučí finanční gramotnosti doma, měly by mít šanci se ji naučit alespoň ve škole. Vyhnou se tak v budoucnu mnoha problémům či dokonce osobním i rodinným tragédiím. A přitom na to není ani potřeba žádná školská reforma, stačí moudrý kantor, který s dětmi o těchto záležitostech mluví a je celkem jedno v rámci jakého předmětu, klidně v rámci zeměpisu nebo tělocviku, na tom vůbec nezáleží. Důležité je, aby s nimi a tom někdo alespoň mluvil.

Peníze, ať chceme nebo ne, stále ještě hýbou světem, a kdoví jak dlouho tomu tak ještě bude, proto umění zacházet s nimi ať už jich máme nedostatek nebo přebytek, by měl umět každý. To se týká samozřejmě i majetku, který si za ty peníze pořizujeme.

Rozhodně nejsou vůbec žádoucí kreditní karty, protože ty přivádějí právě ty lidi, kteří s penězi neumějí zacházet nebo jich mají nedostatek, do nesnadných až tragických situací. Klidně si vybírají z karty a jdou tzv. do mínusu a vůbec nedomyslí, že jednou budou muset bance ty peníze vrátit a k tomu ještě s vysokým úrokem. Když k tomu dojde a banka peníze urguje, tak dotyčný je samozřejmě opět na splacení nemá, pořídí si proto jinou kreditní kartu, z které zaplatí dluhy té původní a takhle to jde pořád dokola až se jednou to pověstné ucho utrhne, banka dá dotyčného k soudu a přijde exekutor. Potom se takový dlužník nestačí divit.

Také by nám mělo být naprosto jasné, že když nevyjdeme s výplatou a nemáme v dohledu žádný další příjem peněz, není pro nás půjčka řešením. Půjčit si můžeme pouze v případě, že očekáváme nějaké peníze mimo výplatu. Třeba jsme si spořili stavební spoření a nyní za pár měsíců už doběhne, ale my chceme peníze na něco už nyní. Pak je možné si nějakou částku půjčit (ovšem nižší, než je ta, kterou očekáváme, protože půjčku nutno vždy splatit i s úroky, které ji většinou dost navyšují).

Mělo by být zakázáno vysílat v televizi reklamy na půjčky, jako běží zrovna nyní, když píší tyto řádky:

Čtyřlenná rodina nasedne do auta a nerozjede se, evidentně nemá peníze na benzín. Chvilí přemýšlí, jak to vyřešit a pak přijde tatínek na „spásný nápad“, že si půjčí u jedné společnosti, jako to udělali už minule a tím bude vše vyřešeno. Tak si tedy půjčí a radostně odjíždějí.

To je opravdu trestuhodné, protože o splacení takového dluhu se tam vůbec nemluví a na některé lidi to může dělat dojem, že když nemám peníze, tak si prostě půjčím a mám po problému. Že tím ty problémy teprve nastanou, to mnozí vůbec netuší.

Zнала jsem jednu rodinu, která žila jak se říká, od výplaty k výplatě. Jenže všichni známi a sousedi jezdili v létě k moři a tak oni chtěli také jet, což je sice pochopitelné, ale oni neměli dost peněz a tak si vzali půjčku. Radostně odjeli na 10 dní k Jaderskému moři aniž mysleli na to, že se ta finanční půjčka bude muset také splatit a to i se značnými úroky. Vrátili se opálení a radostní a na nějakou půjčku už ani nepomysleli. Za dva měsíce po návratu však začalo být ouvej, neboť banka začala urgovat její splacení. Ovšem nebylo z čeho, protože oni vyšli se svými penězi jen tak tak, takže na nějaké splacení jim finance už opravdu nezbyly. Čas běžel a úroky narůstaly do takové výše, že se původní dlužná částka téměř zdvojnásobila. Jenže peněz víc nebylo, pořád od výplaty k výplatě a banka byla čím dál tím neodbytnější. Krásné zážitky z dovolené už byly dávno zapomenuty a hlavně překryty hrůzou, co bude dál.

Jistě si domyslíte, jak by ta rodina dopadla, kdyby nezvolila jediné možné řešení - na ten dluh si prostě vydělat. Manžel vzal tento úkol na sebe, našel si druhé zaměstnání a přestože to pro něj bylo velice náročné, pracoval sedm dní v týdnu čtrnáct hodin denně. Bylo to sice náročné, ale také dobré řešení, které vykompenzovalo nezodpovědné chování, které uplatnili s manželkou předtím.

Kdyby si byl na zájezd k moři vydělal už předtím stejným způsobem, tedy prací navíc, stálo by ho to mnohem méně sil, protože by se jednalo o téměř poloviční částku, která byla potřeba. Jenže oni nedomysleli důsledky svého jednání, tedy té finanční půjčky, a tak si přidělali

zbytečné problémy. Bohužel ze zkušenosti víme, že každý se nepostaví k podobné problematice takto statečně čelem, většinou neumí nebo si nechce připustit důsledky, které takové jednání bude mít, a mnohdy pak takováto situace končí dost dramaticky, tedy zabavením majetku exekutorem.

Není dne, aby nám někdo prostřednictvím e-mailu, SMS nebo reklamy v televizi nenabízel půjčku. Je-li člověk bombardován denně větou: „Vezměte si u nás výhodnou půjčku“ a nemá-li dostatek finančních prostředků, je velké nebezpečí, že dříve či později této „reklamní masáži“ podlehně, neboť o úrocích a nutnosti tu půjčku také vrátit se samozřejmě už nikde nemluví.

Aby k takovým situacím nedocházelo, jsou zakládány různé organizace, které mají zlepšit finanční gramotnost obyvatel a varovat je před riziky, která by mohla způsobit jejich pád do dluhové pasti. **Co kdyby se ta finanční gramotnost zvyšovala už ve škole?** Možná, že kdyby se tito lidé dozvěděli už jako děti, co jim hrozí budou-li se takto nezodpovědně chovat a když už se stane, že do dluhu spadnou, jak mají takovou situaci řešit, nebylo by později tolik nešťastných lidí, kteří musejí vyhledat pomoc různých organizací. Statistika uvádí, že poradny v naší republice, které se zabývají dluhovým poradenstvím, zodpoví ročně téměř 50 tisíc dotazů.

Nejsme ochotni se smířit s tím, že nemůžeme mít všechno, protože na to nemáme dostatek finančních prostředků a tak si půjčujeme i na věci či zážitky, které nepotřebujeme, ale toužíme po nich. Odolat tomuto náporu je jistě těžké, ale nutné ba dokonce nezbytné, nechceme-li si přidělovat starosti, či dokonce velice těžko řešitelné problémy.

Stejný problém vzniká často i v podnikání. Někteří lidé ve svatém nadšení chtějí podnikat a neumějí domyslet ani si spočítat kolik finančních prostředků na to budou potřebovat do začátku a kde je vezmou. Pokud si půjčí u banky nepřemýšlejí o tom, jak a z čeho budou dluh splácet, když se jim podnikání nebude dařit apod. Zásada je taková, že v dnešní době začínat podnikání bez vlastních prostředků, tedy pouze s půjčkou od banky je velice nebezpečné. To šlo kdysi, v počátku devadesátých let minulého století, ale dnes je to prakticky vyloučeno, takže kdo chce začít s podnikáním by na to měl mít do začátku dost slušný obnos.

Ale i když máme peněz dost, je dobré vědět, jak s nimi naložit, do čeho nebo kam je uložit či investovat, kde se informovat, pokud sám nejsem ekonomicky vzdělán v tomto oboru, jak si vše ověřit, abych nebyl napálen nějakým vypočítavým podnikavcem apod. Také by měl každý vědět, že je dobré myslet i na druhé, nejen na sebe, ale i v případě charity si vždy ověřovat kam konkrétně peníze jdou, aby neskončily v ruce kohosi, kdo takto zneužívá dárce.

Přejme každému dostatek finančních prostředků, protože svým způsobem člověka osvobozují. Nemusí tak usilovně myslet každý den, každou minutu, zda bude mít na nové botičky pro dítě, či na zaplacení složenek. Nemusí stále myslet jenom na peníze a může se klidně věnovat svým dalším aktivitám a radostem. Ale neměli bychom vidět v bohatství recept na dokonalost a štěstí.

Co nesvárů a rozkolů mezi manžely, jejich dětmi, příbuznými a lidmi vůbec způsobují peníze a majetek! O tom jsou napsány stohy knih a v soudních síních najdeme ještě větší stohy soudních zápisů, kdy se majetek a vše co s ním souvisí řeší.

S tím nedílně souvisí závislosti. Každý by si měl uvědomit, že jakákoli závislost nám brání ve skutečné svobodě. Staneme-li se otrokem nějaké závislosti, ztrácíme možnost svobodného rozhodování, ona nás svazuje a ona určuje co budeme nebo nebudeme myslet a dělat.

Rozhodně nechci tvrdit, že nejlepší je nemít žádný majetek, to jistě ne. Můžeme mít klidně i velké bohatství, pokud s ním umíme zacházet a pokud na něm nelpíme třeba tak, že při jeho ztrátě to nejsme natolik schopni unést, že si třeba vezmeme život. I tak tragický může být důsledek závislosti, a to nejen na majetku.

My mluvíme v souvislosti se slovem závislost především o alkoholu, cigaretách, drogách, gamblerství, ale to zdaleka nejsou všechny, které nám ničí život a to tím více, čím jsou intenzivnější.

Z těchto čtyř nejznámějších závislostí jsem se přímo setkala s tou na cigaretách, ovšem v přímo vzorové podobě. Zнала jsem jednoho mladého muže, který kouřil šedesát cigaret denně a byl naprosto zoufalý při pomyslení, že by je snad neměl stále po ruce. Taková situace nesměla v žádném případě nastat. Měl zásoby všude a neustále je doplňoval. Jestliže se přesto někdy stalo, že bral jednu z posledních cigaret z balíčku a další nebyl po ruce, skočil do auta a byl ochoten dojet jakýkoli počet kilometrů a třeba i o půlnoci, jen aby nedošlo na to, že nebude mít cigaretu včas. Jsem přesvědčena, že by ho nezadržela ani ta nejkrásnější žena světa. Ani by si jí nevšiml, dokud by neměl zásobu těch kouzelných krabiček u sebe. Později přestal kouřit a řekl mi, že má dojem, jakoby z něj spadl nějaký veliký balvan, tak se mu prý ulevilo, že se cítí najednou tak svobodný a nezávislý jako nikdy předtím.

Ano, to dokážou závislosti a ta na penězích a majetku není o nic méně dramatická, spíš naopak.

Výroky slavných:

Osobností je mi ten, kdo svým duchovním bohatstvím, svým dílem, svým vztahem ke světu znamená přínos v myšlenkovém vědeckém a mravním vývoji lidstva.

Karel Höger, český herec (1909-1977)

Kapitola VI.

Úspěch a výkon – naše credo

Kdo je připravován na prohru, rozvod, ztrátu nejbližších, těžké onemocnění apod.? Kde se dozví jak jednat s nemohoucími a umírajícími a co jim pomůže v jejich utrpení? Myslíme si, že jsme zdraví, silní a nezdolní, ale život nás často velice brzy přesvědčí, že tomu tak není. Potom propadáme často zoufalství a depresím, protože si nevíme s takovými situacemi rady. Proč nejsme připravováni i na těžké životní situace, mít ohledy na druhé a ne se stále jen hnát za úspěchem bez ohledu na ty ostatní. Každý chce vyhrát, ale ti co prohráli, jak to ponesou? Kdo je kdy učil, kde mají čerpat síly k dalšímu životu? Oslavujeme vítěze a nezajímají nás poražení do té doby, než se sami staneme poraženými a to v přímém i přeneseném slova smyslu. Od malička jsme zaměřováni na co nejlepší výkon, na vítězství, jsme vedeni k tomu, být nejlepší, mít ve škole výborné výsledky, vyhrávat v různých

soutěžích, porazit soupeře ve sportu, být zdatní, draví, jedním slovem ÚSPĚŠNÍ. Tedy úspěšní podle dnešních měřítek společnosti.

Proč si mnozí váží druhých jenom proto, že mají obrovské vily, kryté bazény, tenisové kurty, golfové hřiště, velká auta, cestují po celém světě a vůbec jim nevadí, že jsou to třeba lidé nevalného charakteru a bídné morálky. Obdivují je pro jejich bohatství, ne pro jejich vlastnosti a schopnosti.

Jednou mě šokoval jeden mimopražský kolega, který mi řekl, že si mě velice váží. To mě docela potěšilo a zeptala jsem se ho co je toho příčinou, odpověděl, že proto, že jsem z Prahy. Já jsem nevěřila vlastním uším, to je tedy moc smutné, když si mě nelze vážit pro nic jiného než, že jsem z Prahy, řekla jsem si a snažila se mu vysvětlit, že lidé bychom si měli vážit ze zcela jiných důvodů, ale on si trval na svém a vůbec nechápal proč mě to tak udivilo.

Měli bychom si spíše vážit lidí pro jejich vlastnosti, které mnohdy nejsou tak okatě vidět, ale o to jsou důležitější: jako umění mít rád a umět odpouštět, vychovávat s láskou děti, mít ohled na ostatní lidi, zvířata a přírodu vůbec, laskavost, spolehlivost, pracovitost a zodpovědnost v zaměstnání i soukromí, ohleduplnost, empatie, tolerance atd. To jsou atributy, kterých bychom si mohli na druhých vážit. Je jich samozřejmě daleko více a daly by se shrnout do jednoho termínu - moudrost. Snažit se být moudrý a podle toho také jednat v každé situaci.

Proč nás na to škola nepřipraví, ba naopak motivuje nás pouze na ten výkon a to, čemu se říká úspěch?

Výroky slavných:

Lidé se starají tisíckrát více, aby získali bohatství, než vzdělání rozumu a srdce, ač jest pro naše štěstí nepochybně důležitějším, co člověk je, než co člověk má.

Arthur Schopenhauer, německý filozof (1788-1860)

Jen ten, kdo umí nést porážky, umí nést i úspěchy.

Josef Čapek, český malíř a spisovatel (1887-1945)

Bohatství je jediná opravdu relativní věc tohoto světa. Nejbohatší je ten, kdo má nejméně požadavků a nároků.

Otto František Babler, český básník a překladatel (1901-1984)

Kapitola VII.

Co je důležitější?

Už děti ve škole by mohly být vedeny k tomu, aby zapřemýšlely, co je vlastně pro člověka důležité a co není a jak se naučit odřeknout si to, co druzí mají je-li to nutné. Jak se vyrovnat s tím, že můj kamarád má lepší mobil, výkonnější notebook, lepší oblečení, no prostě je „vystajlovanější“. Dívky si kupují dívčí časopisy, kde se vyskytují jenom štíhlé krásky, které jsou určitě „in“ a ony se jim rozhodně chtějí podobat. Kluci zase mají pocit, že nejezdí-li na posledním modelu Chopperu a na břicho nemají „pekáč buchet“ jsou naprosto společensky

nemožní. A mnohdy jsou příslušníci obou pohlaví od svého okolí ubezpečováni, že tomu tak opravdu je.

Líbil se mi výrok jedné známé módní kritičky, která řekla: „Když už máte na sobě jen tričko, tak musí být alespoň glamour. Nebyla schopna úplně vysvětlit co to vlastně glamour je, ale prý musí být glamour, protože jinak nejste „in“, ale „out“. Tak a je to jasné, že?

A tady jsme u závažného tématu, a to je – odolávání síle kolektivu. Určitě není špatné, když se dívky oblékají do oblečení poslední módy, lepí si nehty, rovnají či jindy zase kroutí vlasy za pomoci drahého kadeřníka, „okrášlují“ se piercingem, kérkami či jakkoli jinak, ale měly by vědět, že to není to hlavní. Je to taková „navícovka“, ale rozhodně by to neměla být priorita. Už dávno by měly mít zažité, kde jsou pravé hodnoty, co je důležité a co není, i kdyby se jim všichni ostatní smáli sebeviv. Kdo se nenaučí odolat nátlaku ostatních v dětství, neumí odolat nátlaku společnosti ani v dospělosti a takoví lidé jsou pak vláčeni druhými tam, kam chtějí oni, podléhají silnějším jedincům, kteří je ovládají, připravují o svobodné rozhodování, často i o peníze a majetek a někteří fanatičtí vůdcové dokonce i o život.

Učitelé a vychovatelé, spolu s rodiči, by měli dítě směřovat také někam jinam než jen k naučení se mnoha informací všeho druhu, které jsou jim ve škole předkládány. Měli by s nimi mluvit o neméně důležitých věcech, které budou pro život potřebovat, třeba o důležitosti charakteru a morálky, a to samozřejmě vždy úměrně k jejich věku. Ovšem není možné jenom říkat: musíte být takoví a takoví, tohle je dobrá vlastnost a tohle špatná a tak podobně. To je k ničemu. Nejlepší je, probrat si to na nějakých konkrétních příkladech. Buď se ta situace odehrála v nějakém filmu nebo je popsána v povídce, kterou si přečtou, či ji někdo zažil, eventuálně si děti mohou zahrát nějakou krátkou etudu a pak probrat jednání jednotlivých aktérů a prodebatovat, jak se zachovali, zda to bylo podle nich dobře nebo ne, co udělat mohli nebo měli a jak by se v takové situaci zachovali jednotliví žáci a proč. Takový způsob by byl nepochybně velice zajímavý i zábavný.

Na jaká témata by se mohli třeba zaměřit:

- umět mít rád lidi, zvířata, přírodu a naučit se jim porozumět
- naučit se vytvářet dobré vztahy se svými blízkými i s ostatními lidmi
- umět být laskavý, tolerantní, empatický
- umět odpouštět ale na druhé straně si nenechat zase všechno líbit
- znát význam slova povinnost, spolehlivost, odpovědnost, čestnost
- naučit se žít samostatně jako osobnost a „neviset“ nikomu na krku
- naučit se vyrovnávat se strastmi a bolestmi života a nepropadat zoufalství a beznaději
- v neposlední řadě přemýšlet o smyslu toho všeho, tedy o smyslu života

Těch témat je nepřeberně a jejich zvládnutí je neméně důležité jako naučit se třeba trojčlenku. A musím říct, že trojčlenka je tedy moc zajímavá a dobrá věc, mně se po dobu mého podnikání hodila mockrát při různých výpočtech a jak jsem zazářila, že ji ještě umím! Vidíte, taková primitivní záležitost a co nadělala služby.

Ovšem je nutné s dětmi probírat i ty povrchnější věci, zajímat se o ně a zbytečně je nezavrhat, jde jenom o to, aby se naučily rozeznat samy, co je důležité a co není. Klidně se budeme zajímat o umělé nehty a kérky, můžeme si s mladým mužem dokonce hodiny povídat o tom, jak snadno a rychle docílit toho „pekáče buchet“ na břichu, když tím teď žije, ale musí být zřejmé, že oba vědí, že je to jen ta „navícovka“ a ne smysl života.

Rozhodně i o takových věcech by se mělo ve škole mluvit, protože to dospívající prostě zajímá a **ve škole by se mělo probírat všechno co žáky zajímá** a ne se stále tak usilovně držet nějakých zbytečných osnov, které už dávno nejsou povinné. Já vím je to daleko jednodušší, ale dávno překonané.

U některých dnešních politiků či vysoce postavených jedinců můžeme docela dobře pozorovat jak to vypadá, když svoji inteligenci a pracovitost využijí bez uplatnění morálních hodnot. Na ty se totiž ve škole důraz moc nekladl, ale na soutěžení s ostatními, kdo bude chytřejší, úspěšnější a bohatší, na to rozhodně ano. Nemůžeme se pak divit, když pokušení je tak velké, že bez těchto kvalit okrádají druhé i stát bez zaváhání. Jde jim pak jenom o to, aby je nikdo neodhalil. Proto by v politice měli být pouze vysoce charakterově a morálně vyspělí lidé, samozřejmě s vysokou inteligencí a kvalitami všeho druhu, jenže kde je „vzít a nekrást“, že?

Výroky slavných:

Kdo nemá smysl pro humor, toho lituju.

Je v životě ošizen o spoustu blaha a nemá možnost řešit neřešitelné humorem.

Zdeněk Svěrák, český spisovatel, herec a textař (nar. 1936)

Chyby druhých nám mají být zrcadlem, abychom viděli svoje.

H.Ch.Spurgeon, anglický spisovatel, (1834-1892)

Zatímco postavení a bohatství mohou ve společnosti vždy počítat s úctou, duševní přednosti nic takového očekávat nemohou.

Arthur Schopenhauer, německý filozof (1788-1860)

Kapitola VIII.

Věda kontra víra

V dnešní době pozorujeme, že věda se stala jakýmsi náboženstvím současnosti. Mnozí lidé vědě připisují monopol na pravdu a sám výraz vědeckost se stal synonymem pravdivosti. Mnoho lidí prohlašuje věty typu: „Tomu nevěřím, to není vědecky dokázané!“ Z toho vyplývá, že to, co věda pokládá v současné době za pravdivé, tomu takový člověk bezvýhradně věří jako nezpochybnitelné pravdě a neuvědomuje si, že za dvacet let může táž věda postoupit dál a zjistit, že je to třeba trochu jinak.

Že tomu tak opravdu je jsme se mohli nedávno znovu přesvědčit, když nám vědci oficiálně v médiích oznámili, že objevili částice (neutrino), které jsou rychlejší než světlo a pokud mají pravdu, že se bude muset předělat celá fyzika. Dosud byl fakt, že nejrychlejší je světlo zcela nezpochybnitelný, a pokud by žák ve škole tvrdil, že to tak není, nesetkal by se s pochopením. Ovšem zanedlouho nato to jiní vědci zase radši rychle vyvrátili s tím, že pokus neprobíhal tak, jak bylo uvedeno. No a pak se v těch vědeckých prohlášeních orientujte!

Je tedy zbytečné dostávat špatné známky za to, že nevím to a to, protože za pár let se může zjistit, že to tak není a to se netýká jenom fyziky, ale i většiny ostatních oborů či předmětů. Ono je totiž docela pravděpodobné, že za dalších pár let se zjistí, že jsou třeba ještě rychlejší částice než ta neutrino.

Slovo věda v jeho soudobém chápání označuje takový typ poznávání, který se obejde bez předpokladu existence Boha. Ale je tomu skutečně tak?

Když už jsme si tedy z vědy udělali náboženství, proč se alespoň ve škole neučí její nové poznatky hlavně pak z fyziky, které se s těmi ezoterickými překvapivě ztotožňují. A kdyby se je učili i budoucí představitelé církví či různých náboženství, nemuseli by tyto dvě instituce spolu stále bojovat, protože Pravda v pravém slova smyslu může být jen jedna a tudíž zcela logicky, když se k ní obě strany dopracují, musí se dostat ke stejným závěrům i kdyby nechtěly.

Přitom v dějinách najdeme dostatek příkladů, kdy největší vědecké kapacity byly současně i věřícími. Namátkou uveďme třeba Isaaca Newtona (základy klasické mechaniky), Plancka (pojem kvantum ve fyzice), Faradaye (elektromagnetická, indukce, elektrolýza) nebo Einsteina (teorie relativity). Nebyli to však věřící v církevním pojetí, ale dospěli k vlastní představě o nejvyšších silách. Mnozí vědci začali bádát jako nevěřící, ale nakonec k víře došli. Je známý výrok Alberta Einsteina, který prohlásil: „Vypočítal jsem Boha!“

V poslední době dochází k tomu, že současná věda objevuje fyzikální podstatu absolutna a vědomí, které označila pojmem torzní pole. Nové fyzikální objevy umožnily vědcům pochopit základ jemnohmotného světa, objasnit podstatu vědomí či duše a uznat existenci absolutna. Tím dochází vlastně ke stejnému zjištění jako duchovní nauky, pouze používá jinou terminologii.

Když jsme se mohli na základní škole učit, že hmota má tři skupenství, tedy pevné kapalné a plynné, později bylo přidáno objevené čtvrté, tedy plazma, známe i vakuum, které bylo vědci označeno za pátou rovinu reality, proč se neučíme také další již objevené a vědecky dokázané roviny, kterými je vědomí a absolutno? Proč se ortodoxní věda brání objevům největších fyziků poslední doby a neuznává parapsychologické jevy, přestože byly mnohdy dokazovány i experimentálně.

Současná věda nepracuje ani s existencí jemnohmotných těl člověka, což se bohužel projevilo hlavně v současné medicíně, která řeší většinou následky nemocí na našem hmotném těle, ale nikoli jejich příčiny.

Hezký příklad pro vysvětlení výše uvedeného tvrzení jsem slyšela od jednoho svého známého:

„To je asi tak, jako kdyby vám v koupelně tekl kohoutek, takže by se na podlaze stále udržovala louže vody. Vy byste tu vodu vytřeli hadrem, ona by na chvíli zmizela, ale protože ten kohoutek stále teče, tak by se za chvíli udělala znovu. Znovu byste jí vytřeli a na chvíli by byl zase klid. Dokud však nezavřete ten kohoutek, nebude problém vyřešen.“

Jinými slovy, nebude-li řešena příčina, nezbavíme se ani následků.
Tím se dostáváme k další kapitole a tou naše zdraví.

Výroky slavných:

Ve vědě se všichni rovnáme jen dětem, které na okraji vědění seberou sem tam nějaký kámen, zatímco před našima očima se rozprostírá širý oceán neznáma.

Isaac Newton sir, anglický fyzik, (1642-1727)

Ovládat se tak, abychom si dovedli vážit sebe jako jiných a jednat s nimi tak, jak chceme, aby oni jednali s námi – to je možno nazvat pravým učením o lásce k člověku. Nad to už není nic vyššího.

Konfucius, čínský filozof (522-479 př. Kr.)

Všechno zlé pochází z naší nevědomosti. co by se mělo studovat, tomu se bez diskuze věří. Misto, abychom pozorovali, tvrdíme.

Gustave Flaubert, francouzský spisovatel (1821-1880)

Kapitola IX.

Zdraví

Je to jedna z nejdůležitějších oblastí našeho života. Každý by chtěl být stále zdravý a neonemocnět. Nemoc je často spojena s bolestí a utrpením a to se nám rozhodně nelíbí. Některé nemoci nebo podmínky pro ně si už přinášíme na tento svět a některé si vytváříme v průběhu života.

Lze celkem dobře určit, které dlouhodobé myšlení, chování či jednání nám „dopomůže“ k nějakým těm zajímavým nemocem, s tím už pracuje i současná medicína. Třeba věčně nazlobený a nespokojený cholerický jedinec si celkem úspěšně připravuje podmínky pro poněkud nežádoucí závažná onemocnění buď kardiovaskulární či zažívací, evtl. žlučnickové apod. Bude-li si totiž stále „vylévat žluč“ bez radosti ze života či lásky k bližním bude to mít rozhodně vliv na onemocnění jeho srdce (málo lásky a hodně vzteku), žaludku a střev (nemůže strávit svoji životní situaci) i žlučník (je zlostný).

Ale mnohé nemoci jsou i důsledkem dlouhodobého trápení, které člověk má a neumí ho překonat, třeba taková rakovina střev.

Má-li dítě nějaké trápení v rodině, a stačí když se třeba rodiče často hádají a doma se tím pádem rozprostírá každou chvíli neúnosné dusno, je často nemocné. Má chřipky, angíny, bolesti břicha a někdy i zvrací. Začneme ho tedy z těchto nemocí léčit tím, že do něj naládujeme nějaká ta antibiotika, prášky proti bolesti či horečce. Řekneme si, že zase ve škole „něco chytlo“ a ani nás nenapadne, že kdyby mělo dítě klidné prostředí v rodině a ve škole, kde je neustále stresováno, většina takových nemocí by třeba vůbec nevznikla. Dítě je totiž psychicky oslabené svým trápením a to jsou podmínky, ve kterých se virům a bakteriím dobře daří.

Samozřejmě záleží také na tom, jakou má dítě již od prenatálního věku vytvořenou imunitu. Tu ovšem nezíská tím, že se do něj nacpe už od prvních dnů co nejvíc očkování, spíše naopak. V této souvislosti, bych chtěla apelovat na to, aby se rodiče včas seznamovali s nejnovějšími poznatky ohledně očkování, které není vždy tak úžasné, jak se prezentuje.

Třeba se dětem už od nejútlejšího věku aplikují hexavakcíny, což je vlastně šest chorob najednou. Je prakticky nemožné, abyste přírodní cestou onemocněli šesti chorobami najednou, ale několikaměsíční miminko to zvládnout musí a to několikrát za sebou. Navíc vám k tomu doporučí ještě další, např. vakcínu Synflorix (na 10 typů pneumokoků), která se očkuje od 6 týdnů, tedy ve stejnou dobu jako hexavakcína, takže imunitní systém

dvouměsíčního miminka by se měl vyrovnat se šesti nemocemi z hexavakcíny a deseti druhy pneumokoků ze Synflorixu nebo Prevenaru.

Je známá skutečnost, že se u těchto vakcín používá jako adjuvans hliník s tvrzením, že je to neškodné množství, ovšem nejsou, dle mých informací, žádné studie, které by to ověřily. A i kdyby ty studie byly, kolikrát už se v medicíně tvrdilo, že je něco zcela neškodné, že je to ověřené a za dvacet let se objevily následky, o kterých se nikomu z počátku ani nesnilo. A ty následky současného systému očkování se s největší pravděpodobností už projevují ve snížené imunitě, množství alergií u dětí i dalšími zdravotními problémy. Není náhodou, že přibývá třeba autistů a při rozhovorech s rodiči se zjistí, že jim vakcínu proti pneumokokům dopřáli. Vystavili tak nezralý mozek svého dítěte značné dávce neurotoxického hliníku.

Navíc rodiče neznají informace za jakých podmínek není vhodné dítě očkovat (má-li horečku, je nemocné či po prodělané nemoci, kdy je organismus ještě oslabený apod.) a neznají ani nežádoucí reakce, které mohou po očkování nastat, ani že ty reakce mohou být někdy velice závažné, např. ztráta vědomí nebo šokový stav. V příbalovém letáku vakcíny Infarix Hexa se uvádí, za jakých podmínek by se neměla druhá dávka dítěti aplikovat, ale není jisté, zda všichni pediatři to dostatečně pečlivě u jednotlivých dětí sledují. Navíc i mezi některými lékaři jsou vážné námitky proti zařazení očkování kojenců už od 9. týdne proti hepatitidě B, která je součástí hexavakcíny, neboť imunitní systém je na takové zatížení ještě nezralý.

Další vakcína – Priorix tetra, která se podává dítěti v 15 měsících je proti „dětským nemocem“ (spalničky, zarděnky, příušnice, plané neštovice). Tato vakcína nesmí být aplikována jedincům s anafylaktickou reakcí na vaječnou bílkovinu v anamnéze ani jedincům se známou přecitlivělostí na účinnou látku nebo na kteroukoliv jinou složku vakcíny, zvláště na neomycin. Nemá se také aplikovat pacientům s imunodeficiencí. Víte tohle všechno o svém 15 měsíčním děťátku? Navíc se v příbalovém letáku u této vakcíny píše, že údaje o současném podání této vakcíny s ostatními vakcínami nejsou k dispozici.

Vrcholem všeho je, že jsme nuceni očkovat děti pro hepatitidě B, tedy virové žloutence, což je nemoc, jejíž riziko nákazy je spojené s používáním injekčních jehel a promiskuitním sexem. Jaká je možnost, že této nákaze bude vystaven novorozenec, když předpokládám, že je ošetřován v našem zdravotnictví nezávadnými jehlami? Pouze v případě, že má na tuto nemoc pozitivní matku. I odborníci tradiční medicíny došli k závěru, že se poškodí touto vakcínu 200 dětí, aby ochránila jedno před hepatitidou B. Tato vakcína byla zahrnuta do povinného očkování, i když před jejím zavedením vypracoval tým lékařů Státního zdravotního ústavu studii, jejíž závěry jednoznačně vyznívají proti zavedení plošného očkování.

Je trestuhodné, že je stále toto očkování povinné a rodiče jsou postihováni za to, jestliže chtějí své dítě očkovat méně a později a lze si to vysvětlit pouze zájmy farmaceutických firem. To se ovšem týká nejenom očkovacích vakcín, ale mnoha dalších léků, které jsou často doporučovány těmito firmami spíše pro zisk, než pro uzdravení pacienta. Dítě by se mělo dozvědět také o těchto souvislostech se svým zdravím, neboť jednou z něj bude dospělý a pravděpodobně i rodič a bude potřebovat co nejvíc znalostí i z tohoto oboru. Nevhodným očkováním může rodič nadělat víc škody než užitku a poškodit tak zdraví svého dítěte na celý život.

Proč se tedy ve škole neprobírají základy péče o naše zdraví, abychom už od dětství měli zažité čeho bychom se měli vyvarovat, na co si dát pozor a hlavně, když už my nebo naše děti přeci jen onemocníme, jak si počínat.

My umíme jít jenom k lékaři a na něm necháme veškerou zodpovědnost za naše zdraví, ale to není v pořádku. Za svoje zdraví a zdraví našich dětí jsme zodpovědní hlavně my sami a lékař až ve druhé řadě. Měli bychom proto být dobře obeznámeni nejen s klasickou, ale i celostní medicínou, abychom si mohli vybrat ten nejúčinnější a nejvhodnější způsob léčby. Celostní medicína zahrnuje více možností léčení té které nemoci. Takový lékař pak může nabídnout pacientovi i jiné možnosti, než jenom chemické léky či antibiotika, kterými se prakticky vytlouká klín klínem, protože na jednu potíž pomohou a další nemoc mohou vyvolat.

Přečtěte si někdy příbalový leták u nějakého medikamentu, třeba ten, který byl u léku na jakousi ledvinovou chorobu. Stálo v něm, že je určen k léčbě té a té ledvinové choroby, jako kontraindikace asi dvacet nemocí, které může tento lék způsobit a v neposlední řadě tam bylo důrazné upozornění, aby ho v žádném případě neužívali pacienti s nemocí ledvin. Tak to neobyčejně zvyšuje důvěru v tento zajímavý lék.

Proč nevyužít i jiných možností, je-li to možné? Máme k dispozici léčebný způsob starý více jak 4000 let, to mluvím samozřejmě o čínské akupunktuře, nebo staletými osvědčené léčení bylinkami, či můžeme zvolit homeopatická léčiva, různé terapie, masáže, těch možností je mnoho. Lékař by měl nám, tedy svým pacientům, vysvětlit, jaké možnosti léčby máme k dispozici a doporučit, která z nich je, podle jeho názoru, pro náš konkrétní případ nejšetrnější a nejúčinnější, což ten celostní udělá.

Je samozřejmé, že když si zlomím nohu, nebudu se léčit pomocí bylinek nebo homeopatik, ale půjdu k chirurgovi, nechám si dát ortézu a budu doufat, že si příroda poradí sama. V horším případě se nechám i operovat. Ale tam, kde je to možné, budu volit vždy co nejšetrnější léčbu. Proč zahánět chřipku antibiotiky, když většinou stejně nepomohou, neboť její původci jsou na ně už dávno rezistentní, ale pomohly by mi třeba některé bylinky a proč brát na bolest chemické léky proti bolesti, kterými si huntují játra a ledviny, když mi může pomoci akupunktura či masáže.

V neposlední řadě je nutné, aby lékař pohovořil s nemocným také o tom, co ho trápí, zda se nedostal do nějaké stresující životní situace, jestli se „neužívá“ nějakou závistí nebo nenávistí apod. Všechny takové stavy, trvají-li delší dobu, se začnou projevovat nějakou nemocí, to už je dnes celkem všeobecně známo.

Proto by měl mít lékař na každého pacienta dostatek času, znát podrobně jeho anamnézu, problémy, starosti, strachy atd. Rozhodně by neměl podléhat nějakým farmaceutickým firmám /výrobčům léků či očkování/, které na něj tlačí, aby zrovna jejich přípravky aplikoval svým pacientům a rovněž by neměl mít předepsáno, které léky je třeba dávat na určité nemoci, jak se tomu v současnosti děje. Aby tomu tak mohlo být, měli by být dobří lékaři také velice dobře honorováni, zrovna tak jako učitelé.

Lékaři by si měli být také vědomi, že člověk je jeden celek a nelze tedy oddělovat a léčit jednotlivé jeho části bez ohledu na ty ostatní.

Mám známou, která měla problémy s kolenem. Objednala se tedy k příslušnému odborníkovi, ovšem objednáci lhůta byla čtyři týdny. V mezidobí ji ještě víc než koleno začalo bolet právě

rameno. Když konečně nastal ten slavný den, na který byla objednána, požádala příslušného lékaře, zda by jí mohl vyšetřit také rameno, protože jí bolí víc než to koleno. Ovšem on ji poněkud zaskočil nerudnou reakcí, že byla nahlášena s kolenem, tak jí bude léčit koleno a až bude nahlášena s ramenem, bude jí léčit rameno. Tak takovýhle „odborník“ je opravdu za korunu drahý, tomu bych tedy s chutí řekla „děkujeme, odejděte“.

Co z toho vyplývá pro nás, kteří se vyskytujeme občas v čekárnách v roli pacientů? Vybírat si pečlivě lékaře a neházet všechnu odpovědnost za naše zdraví na něj. Měli bychom si uvědomit, že jsme za své zdraví zodpovědní především my sami a také podle toho se chovat. Abychom se však mohli zodpovědně rozhodovat, musíme mít poměrně dost znalostí a vědomostí, které bychom se z velké části mohli dozvědět už ve škole a to na všech stupních, tedy základní školou počínaje a vysokou konče.

Tyto vědomosti by nám umožnily, abychom se uměli rozhodnout, zda zvolíme alopatickou (tedy tzv. klasickou) medicínu, či nějakou jinou a měli bychom mít možnost se s nimi seznamovat co nejdříve, tedy už v základní škole.

Výroky slavných:

Když člověk přijde do rodného hnízda, kde dlouho nebyl, pomalu chodí a prohlíží si ho očima dítěte, kterým už není. Když máte umřít, prohlížíte si tak celý svět.

Jan Werich, český herec, dramatik a spisovatel (1905-1981)

Lékař je člověk, který podává léky, o nichž ví jen velmi málo, k léčbě nemoci, o nichž ví ještě méně, lidem, o nichž neví vůbec nic.

Francois Marie Arouet Voltaire, francouzský filozof, básník a spisovatel (1694-1778)

Právě tak, jako byste se neměli pokoušet léčit oči bez hlavy a hlavu bez těla, neměli byste léčit tělo bez duše.

Sokrates, řecký filozof (469-399 př.Kr.)

Kapitola X.

Základy podnikání

Máme více než dvě desítky let po sametové revoluci, hodně z nás se dalo na podnikání, ale na základní škole se k tomuto tématu stále mnoho nedozvíme. Spoléhá se na to, že kdo chce podnikat, vystuduje příslušnou alespoň střední školu.

Jenže to by takový budoucí soukromý pekař či cukrář se musel nejenom vyučit ve svém řemesle, ale ještě navíc vystudovat další čtyřletou školu pro podnikání a nejlépe i obchodní akademii, aby se naučil i účetnictví. Když to totiž neudělá, může se mu stát, že nebude mít potřebné informace a tudíž se může dostat do velmi nepříjemných finančních problémů.

Proč se základy podnikání a jednoduché účetnictví neučí už na základní škole? Takový čtrnáctiletý nebo patnáctiletý žák už rozhodně má schopnost se naučit co je třeba udělat pro to, bude-li chtít podnikat, tedy pracovat jako OSVČ neboli osoba samostatně výdělečně

činná. Mohl by se už v posledních ročnících základní školy dozvědět, co je k tomu potřeba umět a znát a v neposlední řadě si umět spočítat finance, které bude potřebovat do začátku.

Samozřejmě není vůbec nutné učit se z paměti současnou legislativu, předpisy či podrobné účetnictví. To je zbytečné, protože to se mění a někdy velice rychle. Třeba takové DPH. Je k ničemu se učit jeho aktuální výši, protože se často mění, ale stačí, když se žáci seznámí s tím, že nějaké DPH existuje, co to je, jak se s ním pracuje, jak ovlivňuje cenu výrobku, že je třeba ho odvádět apod. Nebo odvody do zdravotní a sociální sféry či daň z příjmu. To jsou povinné platby, které musí každý ze svého příjmu odvádět (a některé dokonce i když žádný příjem nemá) a ještě i v dnešní době si to mnoho mladých i docela vzdělaných lidí neuvědomuje anebo to nepovažuje za nutné. Jistě se pravidla odvodů budou během doby měnit, ale každý by se měl dozvědět včas, že pokud nebude dodržovat svoje povinnosti, mají tyto organizace svoje legislativní možnosti, jak dlužnou částku vymáhat a to i s penalizacemi, které mohou za pár let původní sumu navýšit i několikanásobně. To je pak situace velice kritická a často pro dotyčného jedince likvidační jak ve smyslu finančním, tak i psychického a fyzického zdraví a dokonce někdy i ve smyslu společenském.

Samozřejmě to není zdaleka všechno, co by se mělo už v základní škole probírat. Každý by si měl umět udělat alespoň jednoduchý plán, tzv. podnikatelský záměr, jak si to podnikání asi představuje. Třeba co chce vlastně vyrábět, kolik toho může vyrobit (tedy jakou bude mít výrobní kapacitu), kolik ho budou stát náklady a z čeho se budou skládat, jaký bude mít asi zisk, kde vezme potřebnou finanční hotovost do začátku, jak rychle bude schopen vrátet eventuelní půjčku apod. (I když začínat podnikání s půjčkou je velice riskantní, protože v případě, že se záměr nepodaří, zůstanou vám jenom dluhy, které budete muset splácet i s eventuelním penále za pozdní platby.) V každém případě by měl být takový plán zkontrolován s někým, kdo už má s podnikáním nějaké zkušenosti.

Každý by se měl naučit včas, že se bude muset předem seznámit se situací na trhu v oboru, ve kterém chce podnikat, rozmyslet si jak chce zákazníka oslovit a přinutit aby kupoval jeho zboží nebo službu a nikoliv u konkurence, která už na trhu je a umět reálně zhodnotit, zda je toho schopen.

V neposlední řadě musí znát alespoň základy jak se vyplňují potřebné formuláře, jak se platí daně, odvody ze zisku a tak podobně, protože se nemůže slepě spoléhat na účetního. Ten nemusí mít třeba k dispozici všechny potřebné doklady nebo informace, zaúčtuje něco špatně nebo vůbec ne a problém je na světě.

Bude-li mít takový začínající podnikatel zaměstnance, pak má zodpovědnost i za ně, musí za ně odvádět část zdravotního a sociálního pojištění, jakož i část daně z příjmu. Přibudou mu tedy ještě další povinnosti, které musí znát a zakalkulovat do výchozího plánu.

To všechno jsou schopni pochopit starší žáci už na základní škole. Mnozí z nich mají rodiče podnikatele a pokud se jim tito věnují, tak by jejich dítě mohla tuto problematiku už znát, ale spoléhat se na to rozhodně nelze.

Výroky slavných:

Ušlechtilý člověk si je vědom pouze spravedlnosti, Malý člověk jen svých zájmů.

Konfucius, čínský filozof (522 – 479 př.Kr.)

*Počítač má oproti lidskému rozumu jen jednu přednost:
že se jej používá.*

Gabriel Laub, česko-polský esejista a aforista (1928- 1998)

Kapitola XI.

Výchovy ve škole

Tedy hudební, výtvarné, pracovní, sexuální či jiné. Už ten název „výchova“ je silně zavádějící, ale tím se teď nebudeme zabývat. Úroveň těchto vyučovacích hodin hodně závisí na osobnosti učitele, ale bohužel ve většině případů se jedná o hodiny krajně nudné a naprosto nezáživné.

Do této oblasti můžeme zařadit rovněž výchovu k dobrému rodičovství. Toto téma by mělo být nedílnou součástí školních debat a rozhodně by se tato rozsáhlá problematika neměla scvrknout jenom na ukázkou, jak se přebaluje miminko. Umět to je jistě velice důležité, ale rodičovství je přece mnohem širší oblast a mělo by se tedy probírat daleko podrobněji. Je to něco s čím mají všechny děti dobré či méně dobré zkušenosti z vlastní rodiny a proto se mohou zcela zasvěceně k tomuto tématu vyjadřovat. Dobrý rodič, který projevuje pochopení a lásku svým dětem je základní předpoklad pro jejich budoucí šťastný a spokojený život a troufám si tvrdit, že umět být takový je daleko důležitější než umět vypočítat rovnice o dvou neznámých.

Co se týká uměleckých záležitostí jako hudba, malířství, sochařství, architektura (tedy hudební a výtvarná výchova), tam by se měl učitel snažit v dětech už od malička hlavně podporovat nadšení a smysl pro tu kterou oblast. Měl by se snažit ve svých žácích objevovat jejich talenty a schopnosti pro jednotlivá umění, ať už je to zpěv, hraní na hudební nástroje, různé výtvarné techniky atd. Měl by se snažit v nich vzbudit smysl pro krásno a umění neboť to může velice obohatit jejich život. Měl by jim co nejzajímavěji vyprávět o umělcích různých oborů a žánrů a ne jenom kdy se narodili, kdy umřeli a co složili či namalovali. To je nuda, která nikoho nezajímá. Zajímavé je spíše jak ten dotyčný prožil život, o co usiloval, celkový kontext s dobou ve které žil a nejvíce se samozřejmě oceňují nějaké pikantní historky. Je všeobecně známo, že podle těch si pak hodně pamatujeme i to ostatní.

To samé se dá říci i o literatuře. O básnících či spisovatelích se ve škole taky většinou dozvíte jen kdy se narodili, do které skupiny nebo sdružení patřili nebo nepatřili, co napsali a kdy umřeli. Je nutno si přečíst povinnou četbu a na požádání plynule vysypat co tím kterým dílem chtěl básník či spisovatel vlastně říci, samozřejmě to musí korespondovat s tím, co si o tom myslí učitel či učitelka. Prostě nuda, nuda, příšerná NUDA!

Měla jsem na gymnáziu (tedy za mně to byla Střední všeobecně vzdělávací škola) učitelku češtiny, která mluvila naprosto nezáživně a navíc tak monotónním hlasem, že bylo opravdu uměním v jejích hodinách neusnout. V bdělém stavu jsme se udržovali pouze hraním „piškvorek“ nebo „lodí“ pod lavicí. Z takových hodin by si neodnesl lásku k literatuře či divadlu snad ani Shakespeare.

Ale abychom nekřivdili pedagogům, kteří takto neučí a nikdy neučili a vědí, že to není jenom tak, že učitel učí děti, ale také děti mohou mnohé naučit učitele a moudrý kantor proto spíše

s dětmi debatuje, než by je stále jen poučoval. Jistě jsou mezi nimi i takoví, kteří planou nadšením pro svůj obor a svým zápalom zažehnou zájem svých žáků. Takové děti pak mají k umění všeho druhu jistě zcela jiný vztah a daleko širší znalosti a já jsem moc ráda, že takoví kantoři také jsou. Učí s nadšením a láskou a nenechají se znechutit ani malými platy, ani zastaralými školskými osnovami a předpisy, zbytečným papírováním či některými svými kolegy. Kdo z nich to dokáže už teď, tak klobouk dolů.

Co se týče sexuální výchovy, tak tam už postrádám smysl nějaké učebnice úplně. Musím říct, že se docela bavím představou, jak učitel zkouší žáka ze sexuální výchovy, třeba z takové techniky plození dětí. Žák by nevěděl, dostal by pětku a poznámku pro rodiče do žákovské knížky, která by mohla znít třeba takto:

„Váš syn se opět nepřipravil na sexuální výchovu, konkrétně zcela nezvládl techniku plození dětí. Žádám vás tímto důrazně, abyste na něj dohlédli a zajistili do příští hodiny zvládnutí této učební látky, jinak nebude moci postoupit do vyššího ročníku!“ To by byla krása, že?

Ale abych uvedla tuto nadsázku na správnou míru. V žádném případě nechci propagovat tabuizaci sexu, právě naopak. S dětmi je důležité a potřebné o něm mluvit od nejtělejšího věku, kdy začnou na toto téma klást otázky. Vždy přiměřeně jejich věku odpovídat a vysvětlovat. Nebudeme tříletému dítěti vysvětlovat co je to sexuální deviace nebo AIDS, když se na to ještě neptá, ale čtrnáctileté dítě by to už mělo znát. Rodiče, kteří se brání říkat a vysvětlovat dětem takové pojmy jako je zneužívání dětí, jiná sexuální orientace, sexuální deviace apod. jsou zpozdlí, protože jejich děti nežijí ve vzduchoprázdnu a slyší o takových skutečnostech velice často, třeba ve večerních zprávách v televizi. Proto se svými dětmi o všem mluvíme včas a nejpozději ve chvíli, kdy se sami zeptají. Není nic horšího než odbýt otázku dítěte na toto téma větou: „Na to jsi ještě malý“, eventuálně zvoláním „Prosím tě neotravuj s takovými blbostmi!“. Jestliže se dítě ptá, mělo by dostat odpověď, ovšem úměrnou jeho věku. Není to jednoduché a rodiče by měli být připraveni včas. Takové dítě až vyroste, bude už vybaveno potřebnými znalostmi a hlavně potřebnými hodnotami.

Vzhledem k tomu, že rodiče mnohdy v této oblasti selhávají, je v pořádku, že se škola snaží děti v této oblasti co nejvíce poučit, ale domnívám se, že učitel přece nepotřebuje, aby mu jakási učebnice říkala, co má kdy dětem vysvětlovat. Podle mého názoru by měl být dost moudrý na to, aby to věděl sám. Bude-li se úpěnlivě držet nějakých učebnic tak může dojít k tomu, že se děti budou ptát třeba v devíti letech na to, co on jim má vysvětlovat až ve třinácti.

Jenže, děti se mohou pečlivě naučit o technice sexu vše, dokonce i jak bránit početí, na co si dát pozor a já nevím co všechno a stejně nebudu vědět o jeho smyslu, důležitosti a významu téměř nic.

Položme si nyní řečnickou otázku: „Jak moc je sex důležitý v našem životě?“ Jistě se všichni shodneme na tom, že hodně a to už od poměrně velice raného mládí. Téma sexu a i jen samo slovo je, bohužel, silně zprofanované, což se týká třeba i slova láska. Mnohdy jsou tyto pojmy zaměňovány a často i ztotožňovány. Někdo říká „láska“, ale chce sex, jiný považuje sex a lásku za totéž a v neposlední řadě je k sexu často přikládáno rovnítko i s pojmem štěstí.

Nic proti učebnicím sexuality a rozhodně nevádí, když se děti obého pohlaví naučí jak nasazovat kondom, ale měly by vědět, že o sexu se nedá mluvit pouze jako o nějaké technice. Je nezbytně nutné toto téma spojit s tématem partnerské lásky a vzájemné zodpovědnosti. Nebudou-li vědět, co je to vlastně partnerská láska, jejíž součástí by sex měl být, může se stát,

že to pro ně bude pouze nástroj k uspokojení sebe sama, jak se v současnosti také často děje. Sex by měl být opět povýšen nad pouhou fyzickou rozkoš a jeho hodnota by mohla konečně vystoupat do výše, která mu právem náleží.

Výroky slavných:

Umění vyrůstá ze života a pro život je určeno. Umění pro umění je k ničemu a zmizí beze stop.
Jan Zrzavý, český malíř a ilustrátor (1890-1977)

Ani talent bez vzdělání, ani vzdělání bez talentu nemůže vytvořit dokonalého umělce.
Vitruvius, římský architekt (80-70 – 25 př. Kr.)

Kapitola XII.

Týrání dětí i dospělých a jiná nebezpečnost

Jistě také pozorujete, že v posledních letech všeobecně narůstá agrese mezi lidmi. Těžko říci, zda je to tím, že teď máme více informací, které byly dříve očím veřejnosti skryty, nebo se vskutku jedná o tak masivní nárůst zloby.

O týraných ženách či dětech slyšíme každou chvíli, že běhá nám mráz po zádech (jistě jsou občas i týraní muži, ale těch je nepoměrně méně, než žen a dětí a to přinejmenším už ze samé podstaty fyzické výbavy jedince), na internetu bují dětská pornografie, matky zabíjejí novorozence, někteří otcové i matky přímo mučí své děti a přes veškeré snahy se nedaří s tím něco udělat. Hůře než lidé se nechovají a nejednají ani zvířata, snad už má na nás vrch jen ta kudlanka, která po kopulaci samečka sežere. To je ovšem poněkud černý a smutný humor. Ale může být humor vůbec smutný? Asi ano, vždyť za minulého režimu byl vlastně hodně rozšířený spíše smutný humor, který reflektoval naši nesvobodu a pomáhal nám vyrovnat se i s mnoha těžkými životními situacemi.

Nechci se tady dlouhosáhle rozepisovat o všech těch hrůzách, které vidíme kolem nás, zmiňuji se o tom jen proto, abych upozornila na to, že učitel má povinnost mluvit s dětmi o těchto věcech, informovat je o tom, jaké mají v takovém případě možnosti obrany, kam se mohou obrátit, a že se nemají bát žádných výhrůžek. Děti mají být seznámeny velice podrobně, kde v jejich okolí je organizace, která jim může pomoci, pokud se nemohou obrátit na rodiče, a měly by být vyzvány, aby samy upozornily na problémy, které pozorují třeba u spolužáka. Takový kamarád ví o tom druhém mnohem více, než učitel, takže jeho informace mohou být velice cenné.

V mnoha případech se nelze v žádném případě spoléhat na rodiče, neboť ti mohou být právě tou příčinou všech problémů, tady může a musí pomoci škola a měla by se tím zabývat neméně tak intenzivně, jako se zabývá výukou jednotlivých předmětů, neboť pro současný i budoucí život dítěte je to daleko důležitější.

Možná, že namítnete, že se to v současné době již ve škole probírá, ale tuto tematiku rozhodně nelze odbýt jednou přednáškou třeba v sedmém ročníku základní školy. O těchto smutných skutečnostech je třeba s dětmi mluvit průběžně od malička, po celou dobu jejich školní docházky. Také z těchto důvodů by měl učitel se svými žáky mluvit často i jednotlivě, nikoli

pouze v kolektivu. Je celkem logické, že dítě se v soukromém přátelském rozhovoru daleko více otevře, ovšem za předpokladu, že si pedagog dokázal vybudovat se svými žáky vztah plný důvěry a pochopení. Argument, že na to nemá při tolika dětech ve třídě žádný čas sice chápu, ale neuznám, neboť na co jiného už bychom měli mít čas? Každý učitel by se měl zamyslet nad tím co je pro dítě důležitější, zda vzorec jakéhosi hydroxidu, či jeho klidný a spokojený život teď i v dospělosti?

A nemělo by se mluvit pouze o týrání dětí, ale i o týrání žen nebo starých lidí, aby větší děti mohly eventuelně rozpoznat takovou situaci doma. Troufám si tvrdit, že by mohly pomoci třeba svojí mamince, když by se ve škole dozvěděly, co vlastně to týrání je, jak většinou probíhá a jak by si měla žena v takové situaci počínat.

To samé se týká i dalších nebezpečí, jako jsou drogy měkké či tvrdé, alkoholismus či úchylní jedinci, kteří často děti před školou „odchytávají.“ Nestačí jedna varovná přednáška či film, je to dobré, ale je to málo, Je nezbytně třeba se zabývat těmito věcmi průběžně po celou dobu školní docházky, vždy úměrně k věku dítěte a věnovat těmto problematikám dostatek času. Když se nestačí vysvětlit všechno učivo, je to sice škoda, ale není to pro život nebezpečné, ale když se nestačí mluvit o takových věcech, jako je týrání dětí, tak to rozhodně nebezpečné je.

Také se v poslední době mluví o tom, zda seznamovat děti ve škole s tím, co je to extrémismus nebo ne, a když ano tak kdy a jakým způsobem. Nechápu co je to za úvahy. Je přece možné a nezbytně nutné s dětmi mluvit o všem co se kolem nich děje, zvláště když o takových tématech slyší v televizi nebo čtou na internetu. Já se domnívám, že nejvhodnější a také nejúčinnější je reflektovat takové téma ihned.

Tedy, mluví-li se v televizi večer ve zprávách o tom, že se množí skupiny neonacistů, tak alespoň s těmi staršími dětmi probírám jako učitel toto téma ihned druhý den a nečekám až to budou mít za dva roky v učebních osnovách, kde bude zároveň předepsáno jak to mám učit. Oni to potřebují vědět teď hned o co jde a co o tom má učitel říkat by měl vědět sám a nečekat na nějaké instrukce shora. Stejně se taková problematika nedá vyřidit jednou vyučovací hodinou za celou školní docházku, o těchto nebezpečných aktivitách je potřeba s dětmi mluvit poměrně často.

Je důležité probírat všechny souvislosti, v neposlední řadě co ty mladé lidi k tomu vlastně vede. Většinou jsou to mladí chlapi, kteří neměli zrovna hezké dětství, jejich rodina se moc nevyvedla, oni trpí nedostatkem lásky a pochopení, často mají pocity méněcennosti a rozhodně chtějí někam patřit. Jsou to většinou fyzicky dobře vybavení jedinci a v kolektivu se jejich fyzická síla ještě umocňuje. Pod vedením nějakého vůdčího typu, který umí ovládat ostatní se pak ze zamindrákovaných a nešťastných jedinců stává skupina, které se druzí bojí, o které se píše v televizi a musí se s ní prostě počítat. Dostanou různé symboly a musejí dodržovat „důležitá“ pravidla. Ejhle, takový psychicky nevyspělý chlapec si najednou připadá jako „king“, který má sílu a moc. On většinou o nacizmu ani moc neví, narodil se v míru a neumí si hrůzy takové ideologie ani představit. Viděl z války jen nějaké filmy v kině či televizi a připadají mu stejně imaginární jako jakékoli jiné trillery.

Jistě by se našlo mnoho dalších důvodů, proč se extrémistické skupiny zakládají, ale není úkolem této knížečky je všechny rozebírat, pouze upozornit na to, že škola je taky rozhodně od toho, aby s dětmi probírala všechno, co se děje nejen v místě jejich bydliště nebo jejich vlasti, ale kdekoli na zeměkouli. Děti se tak nejen naučí nebýt lhostejní i k těm skutečnostem, které se jich momentálně osobně nedotýkají, a které jsou jim zatím, třeba zeměpisně,

vzdálené. Naučí se vytvářet si názor a formovat si tak svůj charakter a morálku. Ono to začíná třeba školní šikanou slabších a končí v extrémistických skupinách vražděním těch, kteří jsou označeni vůdcem jako nepřátelé.

Kapitola XIII.

Naše stravování

Naše zdraví tělesné i duševní se odvíjí od toho jak se chováme a jednáme a také jak se stravujeme, přičemž je nutno si uvědomit, že jsme individuality, takže nelze jednotně určit, co jsou všem prospěšné potraviny a co nejsou. Každé dítě by se mělo ve škole dozvědět také o těchto souvislostech se svým zdravím.

Situace v otázce stravování je ovšem dost nepřehledná. Ze všech stran na nás útočí různé doporučené formy stravování, které jsou nám předkládány jako ty jediné správné. Jenže, jak už jsem napsala, každý jsme trochu jiný a tak si každý musí vybrat takový způsob stravování, který je pro něho osobně nejlepší. To se hezky řekne, ale hůř udělá.

Když se snažíme zorientovat v různých doporučeních stravování, můžeme dojít i k závěru, že vlastně nemůžeme jíst ani pít snad vůbec nic. Ani zelenina, kterou doporučují skoro všichni, není univerzální, neboť jedni vám řeknou, že nejlepší je v syrovém stavu, aby se zužitkovaly všechny živiny, zatímco druzí preferují mírně povařenou, neboť syrovou zeleninu tělo hůře tráví. Navíc je zelenina, která se prodává v obchodech většinou dovážená, rychlená, chemicky ošetřená, není čerstvá, takže o jejích kvalitách by se dalo celkem s úspěchem pochybovat. Ovoce už není tak univerzálně doporučováno, tam se na jedné straně dozvíte, že v banánech jsou velice důležité živiny, zatímco jiní se domnívají, že jsou to velice kalorické produkty, které v sobě nemají celkem nic pro tělo prospěšného, hroznové víno je moc sladké a tudíž nevhodné, citrusy nemáte moc jíst, protože nejsou z našeho regionu a tak dále, načež všechno dohromady je chemicky upravené, aby dlouho vydrželo v „čerstvém“ stavu.

Všichni se pak shodnou na tom, že ze všeho nejhorší je bílá mouka, bílý cukr, sladké buchty, koláče, dorty, tuky, tučná masa a v neposlední řadě i tučné mléčné produkty, o uzeninách vůbec nemluvě. Z nápojů ob stojí snad jediné voda, ale i ta je problematická, z vodovodu je chlorovaná a v PET lahvích kontaminovaná.

Dietologové nám doporučují pouze zcela odtučněné sýry, jogurty light, tmavé celozrnné pečivo, kuřecí maso, ryby, zeleninu, nějaké to ne moc sladké ovoce, jako přílohy se přiklání ke staročeským produktům jako je pohanka, jáhly apod. Jenomže v odtučněných sýrech moc výživných látek není, protože ty se do těla dostávají s tukem, jogurty light jsou nejen zbaveny tuku, ale jsou zahuštěné většinou škrobem, který rozhodně není žádoucí, ryby u nás nejsou moc dostupné v potřebné kvalitě, ovoce a zeleninu už jsme probrali, jenom snad dodám, že některá je dokonce geneticky upravená.

Co se týče masa, tam je to ještě horší. Nejvíce snad ob stojí před odborníky kuřecí, jenže jak známo, slepice a kuřata mají takové životní podmínky, že už jsou to snad jen stroje na vejce a maso. Čím jsou živeny tady nechci ani rozebírat. Co se týče hovězího, tak krávy se chovají na mléko nebo na maso, přičemž ty, co se chovají na mléko v životě neviděly slunce a trávu, protože prožijí celý život ve stáji a ven nemohou chodit. Jednak většinou nejsou k tomu dostatečně velké pozemky, jednak kdo by ty krávy sháněl třikrát denně k dojení, že?

S prasátky to není o nic lepší, navíc se k nám začalo dovážet maso ještě pochybnější kvality, než je to naše. Zvířata žijí často ve zcela nepříjemných podmínkách, není s nimi zacházeno jako se živými tvory, ale jako s věcmi, které jsou tu jenom proto, abychom si z nich mohli udělat dobré jídlo, což stejně nejde, protože jejich maso je plné nevhodného krmení, trápení a stresu. Především, že nejsem vegetarián, ale nedívím se vůbec svým dětem, že jsou.

Snažím se kupovat BIO maso, protože doufám, že s těmito zvířaty bylo zacházeno humánně a s láskou. Sama jsem se na vlastní oči přesvědčila u jednoho soukromého zemědělce, který má poměrně dost krav, že to jde. Chová je tak, jako to dělali naši předkové a je to na nich vidět.

Děti by se měly ve škole dozvědět o tom, že ke zvířatům a konečně i stromům a rostlinám mají přistupovat jako k živým tvorům. U zvířat je možné poznat celkem bezpečně, kdy trpí, jaké mají potřeby, že mají hlad, co jim prospívá a co ne. To, že nemluví, neznamená, že nic necítí. Ostatně je už všeobecně známo, že i rostliny prospívají tam, kde jsou opečovávané s láskou a péčí a dokonce i něco tak zdánlivě neživotného jako voda, reaguje velice pozitivně na laskavý projev.

Ale vraťme se k našemu stravování. Znáám jednu hodnou paní, která pracuje sice celý život v mlékárně, ale nejí vůbec žádné sýry, neboť jí nechutnají. Nedávno mi velice rozhořčeně vyprávěla, jaké má trápení se svojí vnučkou, která nechce jíst maso. Líčila mi barvitě, jak večer sedí dvě hodiny u večeře a svádí s ní boj, aby snědla alespoň kousek masa. Ta se usilovně brání, pláče a nechce ho. Ptala jsem se jí, proč jí ho tedy nutí? Odvětila, že přece maso se musí jíst kvůli bílkovinám. Na moji otázku jak by jí bylo, kdyby u ní někdo seděl a nutil ji jíst sýry, mi odpověděla, že to je něco jiného. Já si nemyslím, že je to něco jiného, řekla jsem, ale nesetkala jsem se s pochopením a vnučka asi taky ne. Ta babička se domnívala, že pro ni chce to nejlepší a nebyla ochotna připustit, že i její vnučka má právo na to, aby jí něco nechutnalo. Její organismus třeba maso nechtěl a dítě to chtělo respektovat, ovšem babička žije v zažité představě, že starší musí vědět všechno lépe a to je velký omyl.

Ať už se rozhodneme pro jakýkoli způsob výživy, vždy by měl mít každý dostatek znalostí o potravinách i sám o sobě, aby mohl dobře posoudit, které potraviny mu prospívají, a kterých by se měl vyvarovat. Měli bychom pečlivě sledovat složení potravin, které kupujeme, zjišťovat si jejich původ a naučit bychom se to měli už ve škole, neboť každý nemá to štěstí, že se to dozví od rodičů.

Výroky slavných:

Ono každé jídlo se musí vařit s láskou. S láskou k někomu. Jídlo je vlastně takový malý milostný dopis jednoho tomu druhému.

Rudolf Hrušínský, český herec (1920-1994)

Nedávejte dítěti polévku, když ji nechce. Zlepšíte mu na stará kolena vzpomínky na dětství.

Vladimír Vondráček, český psychiatr (1895-1978)

Kapitola XIV.

Jaký je vlastně smysl života?

Je velice těžké odpovědět na tuto nejtěžší otázku ze všech. Otázku, kterou se zabývali ti nejlepší filozofové a myslitelé všech dob. Nejde o to se naučit nějakou odpověď, ale naučit se ji hledat.

Mluví se ve škole od raného věku s dětmi o smyslu života? Vede je učitel k přemýšlení a vyjádření vlastního postoje a názoru na tuto stěžejní otázku aniž by jim vnucoval svoji představu?

Vědět, jaké je hlavní město nějakého státu z paměti je sice důležité pro vaše povolání budete-li třeba novinář, ale není to nezbytné třeba pro prodavačku v supermarketu. Ta si to klidně zjistí na internetu nebo v mapě, když to bude potřebovat.

Co je však potřebné a nezbytné pro všechny bez rozdílu, je umět žít život a znát jeho smysl. Bohužel o tom se ve škole moc nedozvíme a na prvním a druhém stupni už asi vůbec nic. Přesto se domnívám, že toto téma by se mělo, jako ta pověstná červená nit, táhnout už od narození dítěte celým jeho životem. Nikomu nemůžeme říci: „Ty jsi na to ještě malý“, protože všichni život žijeme a měli bychom se tedy zabývat tím, co to vlastně je. Co je jeho principem a smyslem? Nejde o to naučit děti nějakou definici života, ale o to, vést je k úvahám na toto téma, nehledě k tomu, že takové pětileté dítě to ví třeba daleko lépe než dospělý. Měli bychom naslouchat malým dětem a brát jejich výroky s patřičnou váhou a ne si myslet, že si jen tak něco žvatlají, fantazírují a valného smyslu to nedává.

Mluví se často o tom, že každý hledá smysl života, ale já se domnívám, že hodně lidí ho vlastně ani nehledá. Nedomnívají se totiž, že by to pro ně bylo nějak užitečné.

Zkusme si nyní, jen tak pro sebe, zodpovědět několik otázek:

Jsem ochoten/ochotna přemýšlet o tom, jaký je vlastně smysl života, proč tu vlastně jsem?
Jsem ochoten/ochotna připustit, že kromě těla máme jakousi duši a mám nějakou představu, co by to ta duše mohla být?
Vím (nebo nevím, ale chci vědět nebo mít vlastní názor), co je to svobodný člověk v pravém slova smyslu?

Jestliže si odpovíte na všechny výše uvedené dotazy záporně, zkuste si alespoň odpovědět na následující dotazy:

Proč nejsem ochoten o tom přemýšlet, proč mě to nezajímá?
Mám strach, že to na mě bude klást velké nároky?
Nechce se mi vůbec zatěžovat mozek takovým přemýšlením, považuji to za hloupost?
Považuji za užitečnější přemýšlet o tom, jak být úspěšný a mít co nejvíce peněz, abych si mohl/mohla koupit vše, co chci?
Jednám tak, jak jednám, a nechci o tom vůbec uvažovat ani s nikým debatovat, protože je to naprosto zbytečné?
Nebo je to úplně jiný důvod – tedy jaký?

Všichni chceme být šťastni, to máme zakódováno v sobě a stále toužíme se do tohoto stavu štěstí a blaženosti co nejčastěji dostat. Zpočátku se domníváme, že ho lze dosáhnout pouze, bude-li nám vnější situace příznivá. Později, když se začneme zabývat touto tematikou více do hloubky a seznamovat se s texty filozofů a mudrců zjistíme, že to bude asi všechno trochu jinak, neboť oni nám tvrdí, že blaženost a štěstí máme hledat v sobě zcela nezávisle na situaci,

kteřou prožíváme ve vnějším světě. Pro někoho je to jednoduché, pro druhého velice obtížné, pro třetího zcela nesmyslné a nepřijatelné. Každý se může k této otázce postavit jak chce, ale měl by mít šanci vést už od mládí na toto téma ve škole debaty, aby se naučil o takových filozofických otázkách přemýšlet a také respektovat rozdílné názory druhých. To je velice důležitá stránka jakýchkoli diskuzí či debat, naučit se poslouchat druhého, uvažovat o jeho názorech a respektovat je i v případě, jsou-li diametrálně rozdílné od toho našeho. Naučíme-li se už jako děti respektovat se navzájem, budeme to umět i jako dospělí.

Výroky slavných:

Kdo se chce přesvědčit, zda-li v jeho těle sídlí duše, nechť pozoruje, jak si toto tělo, příbytek duše, každodenně počíná: neboť je-li duše bez řádu a zmatená, je v nepořádku a zmatené i tělo, které tato duše řídí.

Leonardo da Vinci, italský malíř, sochař a vědec (1452-1519)

Pravá duchovnost není abstraktní vědou, ani záhadným sněním. Je to způsob života, je to hlubší názor na svět.

Paul Brunton, anglický filozof a spisovatel (1898-1981)

Kapitola XV.

Jaká by tedy mohla být škola?

Už delší dobu jsme informováni o alarmujících nedostatcích znalostí našich studentů na všech stupních škol a rovněž o ztrátě morálních, charakterových, kulturních a dalších hodnot u lidí všech věkových skupin. Ti, co nemají to štěstí, že se s nimi setkají ve své rodině, by měli mít alespoň šanci je poznat ve škole, a to na všech stupních.

Všichni se shodneme na tom, že se musí v našem školství něco změnit, ovšem názory na to, o jakou změnu by mělo jít se různí. Zda zvýšit učitelům platy či studentům předepsané kvantum učiva, zda dát do školství více peněz, zpřísnit maturity nebo ztížit a zpoplatnit vstup na vysokou školu – těch návrhů je hodně.

V dnešní době se už sice objevují soukromé školy s jinými metodami vyučování, většinou výrazně zajímavějšími a také přínosnějšími, než jsou ty dosavadní, ale státní školství se k lepšímu posunuje jen velice zvolna. Jak jsem zjistila, existují kurzy, pořádané renomovanými psychology, které učí učitele, jak změnit svůj autoritativní přístup k žákům na partnerský a jak se zachovat v určitých situacích, ale já bych takové vyučování zařadila jako povinné již do pedagogických škol, neboť každý učitel musí být zároveň dobrým psychologem. Samozřejmě i každý rodič by měl mít základní vzdělání dětské psychologie (ostatně i znalost psychologie pro dospělé by každému z nás moc prospěla) a ideální by bylo si ji osvojit už od školních let. Mocensky autoritativní přístup rodičů či učitelů k dětem je v dnešní době už nepřijatelný a neúčinný. S dítětem je třeba jednat s patřičným respektem, neboť jedině tak můžeme očekávat, že ono bude respektovat nás.

Řekla jsem si, že nemohu kritizovat stávající systém vyučování a uspořádání školy, když nenavrhuji jiné řešení. Proto mi dovolu, abych v této knížce popsala alespoň rámcově a velice stručně svoji představu, jak by mohl vypadat celkový systém a také způsob vyučování v

základních školách, kam směřuje především můj zájem, neboť pouze na dobrých základech lze později stavět.

Jistě to není do detailu dopracovaná a domyšlená metoda a určitě by se našlo hodně dobrých připomínek, které by ji ještě vylepšily a dotáhly. Jde spíš o to, zamyslet se nad tím, jak připravit děti pro jejich celý budoucí život dospělého jedince co nejlépe za pomoci nadšení, radosti z poznávání a zábavy, místo neustálého zkoušení, hodnocení, nezdravého soutěžení a stupidního memorování. V tom bych viděla já první a zásadní krok v reformě školství. Druhý krok, který ten první podmiňuje je zcela změnit přístup učitelů k dětem. Místo mocenské autority, kterou většina z nich dosud uplatňuje na partnerský přístup respektující osobnost dítěte.

Rozdíl mezi takovými přístupy není v tom, že by dětem bylo najednou vše dovoleno, ale v tom, jakými způsoby by se stanovila pravidla a hranice chování.

V žádném případě nemůže školská reforma spočívat v tom, že se zaměříme pouze na kvantitu informací z jednotlivých oborů či předmětů a tu neustále navyšovat. Takový systém se stane zcela kontraproduktivním.

Já bych rozhodně začala u výběru vyučujících. Dle mého názoru by učitelé měli být ti nejlepší z nás. Lidé plní lásky a pochopení ke svým žákům, pevné morálky a charakteru, s přirozenou autoritou a vysokou inteligencí. Takoví učitelé by měli být také vysoce finančně ohodnoceni, aby se mohli plně věnovat svému poslání, kterým učitelské povolání rozhodně je nebo by spíše mělo být.

Škola, dle mých představ, by měla rozvíjet jedince s ohledem na hledání jeho talentů a schopností, s důrazem na výchovu osobnosti, která zná morální hodnoty, umí mít vlastní názor, umí mít ráda ostatní lidi, zvířata, přírodu a konečně i věci a umí podle toho také jednat.

Tak, a teď si představte, že by děti nechodily všechny společně od 1. do 8. nebo 9. třídy, kde by se učily pouze stejné a předem dané učivo, jak je tomu většinou nyní, ale do různých skupin.

Hned při příchodu do školy (tedy v šesti nebo raději až v sedmi letech) bych je rozdělila podle toho, kdo už umí číst nebo psát, či obojí a kdo ne. Ti co by to už uměli by chodili do jiné skupinky, protože by se tam rovnou navázalo na jejich znalosti a pokračovaly by dále, ti kteří to ještě neumí, by začali pospolu pěkně od začátku. První skupina by se nenudila učením toho, co už dávno umí a druhá by nebyla frustrována tím, že někteří už zvládají to, co oni se budou teprve učit. Je totiž úplně jedno, zda se dítě naučí číst, psát a počítat v pěti nebo v osmi letech, důležité je, že se to naučí a nakonec to zvládnou dříve či později všechny děti.

Existovalo by jakési základní minimální penzum učiva, které by zvládly všechny děti bez obtíží a nežádalo by se, aby to uměly v nějaké určité třídě, ale aby první část uměly do konce nynější páté třídy, tedy do nějakých jedenácti či dvanácti let a druhou část do konce základní školy. Toto základní penzum by třeba nestačilo pro pokračování na střední škole, ale rozhodně by stačilo pro nějaký učební obor dle zájmu nebo talentu dítěte, který by se u něj v mezech rozvíjel co nejvíce.

Toto základní penzum všech předmětů by samozřejmě museli zvládat všichni učitelé, ať je jejich hlavní obor jakýkoli. Je nemyslitelné, aby učitel, jehož hlavní zájem je čeština a

literatura, neuměl vypočítat třeba rovnici o dvou neznámých nebo trojčlenku, (pokud se budou vyskytovat v základním penzu učiva). Když to mají umět pro život děti, tak oni to zcela přirozeně musí umět také a to proto, že jednotlivé obory či předměty se mají prolínat a nelze je přísně oddělovat. Ostatně i dnes už pomalu začíná tzv. mezipředmětová výuka. To ovšem předpokládá, že i učitel, jehož hlavní obor je matematika, zná třeba naši národní operu Prodanou nevěstu od Bedřicha Smetany a je schopen k tomu dětem něco říci, umí vysvětlit různé stavební slohy, které potkávají při procházce městem nebo jednotlivé druhy stromů, které s dětmi kolem sebe vidí.

Na takovýto základ by se pak během let školní docházky nabalovaly další informace, vědomosti a dovednosti z jednotlivých oborů podle možností, zájmu a talentu žáků. Každý učitel by se totiž zabýval dítětem jako jedincem, věděl by o něm co ho zajímá, co mu jde více a co méně, seznamoval by dítě s krásami jednotlivých oborů a činností. Věděl by o svém žákovi jaké ho tíží problémy třeba v rodině nebo se sourozenci či kamarády, pomáhal by mu hledat a pojmenovat důvody těchto problémů a také je řešit. Sdílel by s dítětem jeho radosti i starosti zrovna tak, jak by to měli dělat rodiče a zvláště v případech, kdy to rodiče nedělají. Takový pedagog by rozhodně nepotřeboval zkoušet či dávat písemky protože by moc dobře věděl co dítěti jde a co ne. Tím by své žáky osvobodil od všech zbytečných strachů a stresů.

Dítě, které by zvládalo učivo rychleji by postupovalo rychleji v předmětech, které mu tzv.jdou a v těch co ho nebaví nebo mu tak nejdou by postupovalo pomaleji. Děti by se mohly z nižší do vyšší skupinky v rámci jednoho předmětu přemísťovat i během roku, a to buď z vlastní vůle nebo na doporučení učitele. Pokud by měl učitel dojem, že by nebyl žák schopen těžší látku ještě zvládnout bylo by jeho úkolem mu to vysvětlit s dostatečnou dávkou ohleduplnosti a taktu.

Jestliže by dítě nebylo schopno pojmut více, než by bylo minimální penzum, a to proto, že mu to jeho intelekt nedovoluje, nikdo by mu to nevyčítal, ale snaha kantora by byla objevit u něj takovou schopnost nebo talent, ve kterém se může později v životě uplatnit. Na příklad často zmiňované rómské děti. Třeba by takové dítě nebylo schopné se naučit více z matematiky nebo z českého jazyka, ale mělo by evidentní hudební nadání. Bylo by tedy žádoucí, aby toto nadání bylo ve škole rozvíjeno co nejvíce, třeba založením nějaké kapely nebo pěveckého či tanečního souboru, kde by právě tyto děti mohly ukázat svoje dovednosti a stále se v nich zlepšovat. Tam by se také dovídaly o různých druzích hudby od té jejich lidové přes rock, jazz, pop, moderní styly, operu apod.

Odstranila bych ze škol jakoukoli soutěživost a spíše bych kladla důraz na spolupráci dětí tak, aby si vzájemně dokázaly pomoci a nemusely mít strach, že se jim někdo bude posmívat, když nezvládají nějakou činnost, kterou druhý ovládá.

Někdo má třeba talent na nějaký sport nebo mu jdou všechny sporty, jiný sport moc rád nemá. Pro toho, komu sport jde, není ten nesportovní žádný soupeř, on ho stejně vždycky porazí. Měl by tedy ten nadaný sportovní typ být ve skupince sportovních dětí a ten co mu sport nejde, ve skupince těch, co se sice snaží, ale není to jejich parketa. Učitel by se pak měl také snažit ty děti, kterým něco nejde, (ať už je to sport, manuální práce, zpěv, fyzika či matematika – prostě jakýkoli předmět), vždy nadchnout přinejmenším pro tu část, která mu alespoň trochu jde.

Na příklad: Dítě není vůbec na lehkou atletiku, běhání a skoky mu nejdou a tím pádem ho i nebaví, ale podává docela dobrý silový výkon, třeba vzpírání nebo hod koulí. Nebude tedy

nucen učitelem k běhu a skákání do výšky, ale bude se nejprve věnovat hodu koulí. Pokud mu to trochu půjde, bude se učitel snažit ho motivovat i pro ten běh, který mu pomůže k lepším výsledkům i v hodu koulí, ale rozhodně ho nebude zesměšňovat před ostatními spolužáky, kteří běhají jako Zátpek.

Jiný příklad: Dítě, které neumí nakreslit ani kytíčku nelze porovnávat s jiným, které má vyloženě výtvarný talent. To je zbytečné a pro toho, kdo kreslit moc neumí je to naprosto demotivující. Takovému dítěti je třeba se věnovat zcela jinak, než tomu s nadáním a rozhodně nelze obě srovnávat.

Žáci, kteří by rychleji zvládali nějaké učivo, by mohli sami učit jiné děti, které to ještě nezvládly, pokud by měli pedagogické schopnosti. Tyto schopnosti jsou totiž vrozeny jako talent a člověk je buď má nebo nemá už jako dítě. Pedagogická škola je může později pouze rozvíjet, ale nemůže je naučit.

Že je možné, aby děti učily děti vím z vlastní zkušenosti, protože jsem už sama na základní škole doučovala kdysi dávno své spolužáky ze všech možných předmětů a ti chodili do školy se mnou dobrovolně ve svém volném čase. Sama jsem jim to navrhla a oni souhlasili. Měli totiž radost, že z mého výkladu látku pochopili a já jsem zase měla radost, že se mi jim to podařilo dobře vysvětlit. Navíc jsem si tím látku stále opakovala, takže jsem ji pak zvládala ještě lépe.

Jeden z učitelů by pak jenom procházel takovými skupinkami, monitoroval, zda vše plynule probíhá a v případě potřeby zasáhl. Na kantorech by také byla jistě poněkud složitější organizace těchto skupinek, ale tam by byla potřeba využít kolegy či starší děti s organizačním talentem, který opět každý nemá.

Děti by tak klidně chodily z každého předmětu do skupinek jiné úrovně, tedy podle současné terminologie do jiné třídy. Pokusím se to vysvětlit na následujícím příkladu:

„Malému Pepíčkovi je dvanáct let a nejde mu nějak do hlavy matematika. Chodil by tedy na tento předmět klidně do skupinky mladších dětí, kde by se učil znovu to, co mu nešlo. Tento chlapec však ovládá velice dobře český jazyk a proto by ve stejném roce chodil na češtinu třeba se čtrnáctiletými. Zároveň by mohl ty mladší děti, kde si opakuje matematiku doučovat češtinu, která mu nedělá problém.“

Prostě by děti nepostupovaly ve všech předmětech stejně, ale podle svých schopností a možností.

Tak by se mohlo klidně stát, že v některých předmětech by dítě mělo v patnácti letech znalosti na úrovni střední školy a v některých by znalo pouze základní penzum učiva, podle toho, jak by bylo zaměřené svým zájmem či talentem. Také by bylo možné, že by vynikalo v některém zájmovém oboru, který by se posléze stal jejich oborem hlavním, kterým se budou v budoucnu živit.

Mám takovou zkušenost, že látka, kterou dítě nezvládne v osmi letech, je mu třeba už v devíti naprosto jasná, je jenom potřeba s ní rok počkat. Zažila jsem to u vlastních dětí i dětí svých známých. Dostávaly špatné známky za něco, co o rok později zvládaly zcela bez problémů, protože je to velice individuální a mělo by být zcela lhostejné, kdy to dítě pochopí, hlavně, že to pochopí nebo se to naučí do ukončení základní školy.

Možná, že namítnete, že děti mají kamarády či kamarádky, které chtějí chodit spolu. Jistě by se ve většině skupinek sešly (nebo sešli?), ale mohlo by se stát, že na některé předměty by byly oddělení, ale v tom bych nepřekonatelný problém neviděla.

Existovaly by i zájmové skupinky. Pod tímto pojmem si ovšem nepředstavujte něco mimo školu, ale tyto skupiny by byly přímo součástí vyučování těch dětí, které by se o danou činnost zajímaly. Za tímto účelem by byly součástí školy i místnosti pro různé činnosti, tedy třeba kuchyň, dílna či více různých dílen, hudební místnosti s hudebními nástroji, sportovní místnosti (ještě kromě velké tělocvičny), výtvarná a dokonce i oddychová místnost s lůžkem. Kromě toho samozřejmě knihovna, taneční sál , televizní a filmová místnost, apod.

Děti by měly mít možnost si vyzkoušet co nejvíce činností ze všech možných oborů, aby se mohly projevit jejich schopnosti a talenty a aby mohly tudíž na základní školu navázat buď příslušným učebním oborem nebo střední školou, která odpovídá jejich zájmu a schopnostem.

Tak, co tomu říkáte, líbila by se vám taková škola?

Výroky slavných:

Běda tomu, komu je kantořina jen zaměstnání.

Učitel, který není stále jednou nohou v dětství, nepatří do školy. Ve škole se nesmí, mluveno se Šrámkem, řinčet řetězy. Ti malí před katedrou opravdu stále leží v okouzlených, bolestných a překvapujících hlubinách. Jestli je nevytušíte a nepodpoříte, neuspěli jste.

Karel Höger, český herec (1909-1977)

Posláním od začátku do konce budiž hledati a nalézati způsob, který by umožnil, aby učitelé méně učili, žáci se však více naučili, aby ve školách neměl místa křik, pocit ošklivosti, vědomí marné práce.

Jan Ámos Komenský, český humanista a pedagog (1592-1670)

Od stejné autorky již vyšlo:

(v klasické knižní podobě)

„Škola doma“ - příručka pro rodiče i prarodiče (1.-5. ročník)

„Miláčku, hodíme se k sobě?“ – příručka pro adepty společného života

Doporučená literatura:

PhDr. Václav Mertin - „Ze zkušeností dětského psychologa“

Doc., PhDr. Zdeněk Matějček, CSc. – „Po dobrém nebo po zlém? (o výchovných odměnách a trestech, výchovné prostředky a situace pro jejich využití)

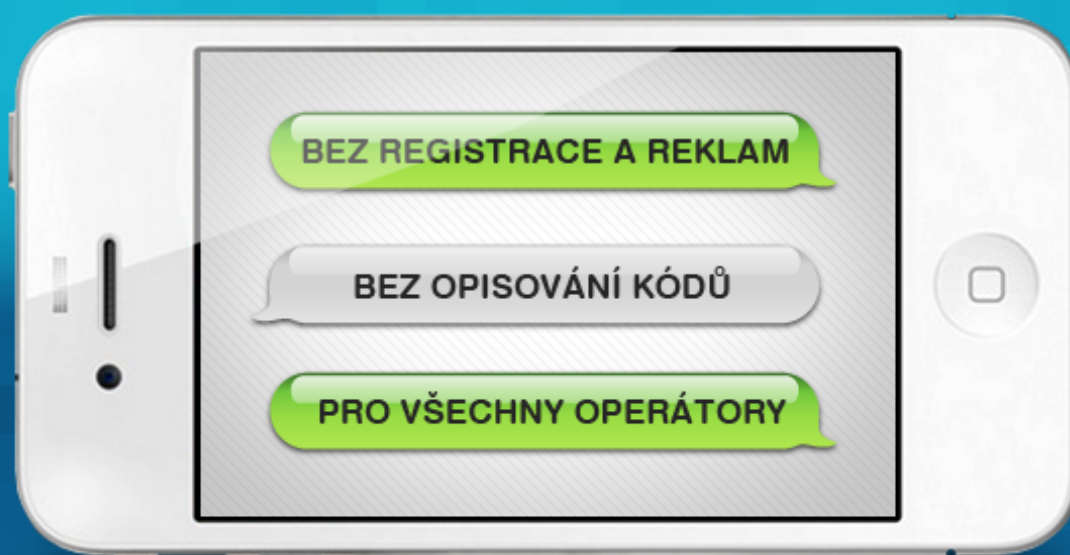
Prof. RNDr. Anna Strunecká, DrSc.

a Prof. RNDr. Jiří Patočka, DrSc. - „Doba jedová“

PhDr. Petr Šmolka - „ *Muž a žena – návod k použití*“

PhDr. Jana Nováčková, CSc. - „ *Respektovat a být respektován*“ (*transformace školství
s radikálním posunem ve vyučování hlavně na základních
školách*)

SMS ZDARMA DO VŠECH SÍTÍ

EsemeS.CZ
SMS zdarma z internetu